

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav bohemistických studií

Bakalářská práce

**Srovnání frazémů s názvy částí
lidského těla v češtině a perštině**

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav bohemistických studií

Bakalářská práce
Mona Khademi

Srovnání frazémů s názvy částí lidského těla v češtině a perštině

Poděkování:

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí své bakalářské práce PaedDr. Iloně Starý Kořánové za pomoc a praktické rady při zpracovávání materiálu.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a s použitím citovaných pramenů a literatury, které uvádím.

V Praze, dne ....

Mona Khademi

Abstrakt

Cílem této práce je srovnat frazémy a přísloví dvou odlišných jazyků, které z historického hlediska pocházejí ze stejného společného základu, ale posledních několik tisíc let se vyvíjely samostatně. Vzhledem ke gramatické odlišnosti obou jazyků se práce zaměřuje na podobnosti a rozdíly sémantické a lexikální.

Práce je rozdělena do dvou částí. V teoretické části vymezujeme pojmy frazém, kolokační frazém, idiom, rčení a dalších a popíšeme metaforu a metonymii jakožto dva časté mechanismy, uplatňující se v příslovích a frazémeh. V praktické části potom srovnáváme česká a perská přísloví a frazémy obsahující části těla. Praktická část je organizována podle četnosti frazémů pro jednotlivé části těla v perštině. Každá část těla obsahuje frazémy rozdělené podle míry ekvivalence.

Závěr je neočekávaný, neboť míra shody, či podobnosti frazémů je větší, než jsme vzhledem ke geografickým, kulturním a historickým odlišnostem předpokládali.

Klíčová slova: přísloví, frazém, somatický frazém, idiomatika, srovnávací frazeologie, čeština, perština

Abstract

The aim of this work is to compare the phrasemes and proverbs of two different languages, which from the historical point of view come from the same common ground, but have developed independently for the last few thousand years. Due to the grammatical differences between the two languages, the thesis focuses on semantic and lexical similarities and differences.

The thesis is divided into two parts. In the theoretical part, we define the terms phraseme, collocation phrase, idiom, adage and others and describe the metaphor and metonymy as two frequent mechanisms, applied in proverbs and phrases. In the practical part, we compare the Czech and Persian proverbs and phrasemes containing body parts. The practical part is organized according to the frequency of phrasemes for individual body parts in Persian. Each body part contains idioms broken down by the degree of equivalence.

The conclusion is unexpected, as the degree of consistency or the similarity of the phrasemes is greater than we assumed because of geographic, cultural and historical differences.

Keywords: proverb, phraseme, idiom, somatic idiom, comparative phraseology, Czech, Persian

Obsah

1	Úvod	8
2	Teoretická část	10
2.1	Vymezení základních pojmů: Frazém, kolokační frazém, idiom, rčení, přísloví, přirovnání, pořekadlo	10
2.2	Metafora a metonymie jako dva mechanismy uplatňující se v příslovích a frazémch	12
3	Praktická část	14
3.1	Srdce	14
3.2	Hlava.....	24
3.3	Ruka.....	34
3.4	Oko.....	41
3.5	Noha	47
3.6	Ústa	51
3.7	Jazyk	54
3.8	Ucho	56
3.9	Krev	59
3.10	Krk.....	61
3.11	Prst.....	62
3.12	Zuby	64
3.13	Nos.....	66
3.14	Kůže	68
3.15	Kost	69
3.16	Záda	71
4	Závěr	74
5	Přílohy	76
6	Seznam literatury.....	78

1 Úvod

Cílem této práce je srovnat frazémy a přísloví dvou odlišných jazyků, které z historického hlediska pocházejí ze stejného společného základu, ale posledních několik tisíc let se vyvíjely samostatně. Přestože se přísloví vzájemně liší v závislosti na regionu, kultuře, životních podmínkách obyvatel, tak často nacházíme i přísloví rozšířená tak říkajíc mezinárodně, pouze s drobnými odchylkami v jednotlivých jazycích.

Popíšeme rozdíly a podobnosti frazémů odkazujících na části lidského těla. V první (teoretické) části vymezujeme pojmy jako frazém a idiom, rčení nebo přísloví a popíšeme různé druhy frazémů, zejména pak kolokační frazém. V praktické části se zabýváme jednotlivými frazémy v češtině a perštině, uspořádanými podle částí těla. Popíšeme jejich podobnosti a rozdíly a dále se budeme zabývat synonymy, homonymy, antonymy a sémantickou charakteristikou vybraných frazémů. Práce vznikla čtením a přepisem z českých a perských materiálů. Pro česká přísloví byl použit Slovník české frazeologie a idiomatiky (Čermák, 2009 a,b,c) a Základní slovník českých přísloví (Čermák, 2013); pro perský jazyk بدن انسان در امثال فارسی (Bahar, 1992) a امثال و حکم (Dehkhoda, 1984) Výsledky analýz v podobě grafů se nachází na konci práce. V závěru práce předkládáme výsledky analýz v podobě grafů.

Frazémy jsou neoddělitelnou součástí kultury a literatury mezi všemi národy světa, a dalo by se říci, že dobře ilustrují charakter a způsob myšlení v různých historických obdobích. Obsahují zásady a zkušenosti vyjadřované přímo nebo prostřednictvím podobenství. Mluví o myšlení, morálce, pocitech určité společnosti a ukazují obecný způsob života a podávají přehled o světě nebo filozofii života společnosti.

První výskyt staré perštiny pochází už z doby kolem roku 520 př.n.l. - jedná se o tzv. Behistunský (též Bísotúnský) nápis, který nechal do skalní stěny vytesat král Dareios I. Nejstarší perská přísloví najdeme už ve starých literárních textech z doby Asyrské říše, tedy dlouho před islámem, a někdy jsou veršovaná.

V perštině hrají přísloví velmi důležitou roli jak v próze, tak v poezii. Své důležité místo zauímají nejen v psané, ale též v mluvené podobě. Lidová slovesnost obsahuje tisíce přísloví, ať už úsměvných nebo vážných, uctivých, či urážlivých. Mnoho spisovatelů se příslovími přímo zabývalo a zkoumalo je. Největší sbírku přísloví Amsal va hekam napsal Ali Akbar Dekhoda, který jich sesbíral přes 32000.

2 Teoretická část

2.1 Vymezení základních pojmů: Frazém, kolokační

frazém, idiom, rčení, přísloví, přirovnání, pořekadlo

Frazém je podle publikace Příruční mluvnice češtiny (Karlík et al. 2003: 71) ustálené spojení více prvků (slov), která se vyznačují nějakou anomálií a má celistvý význam. Existuje též rozšířené pojetí významu frazému jakožto celku, u kterého nelze odvodit jeho význam z jeho jednotlivých komponent, toto pojetí ovšem nevyhovuje všem typům frazémů. Vedle termínu frazém se setkáváme také s pojmově blízkým termínem *idiom*. Frazém akcentuje spíše formální stránku frazeologické jednotky, idiom stránku významovou.

Někdy se tyto pojmy rozlišují podle druhu anomálie. Frazém je nepravdivý z hlediska formálního (např. *ležet ladem* – použití instrumentálu namísto lokativu) zatímco idiom obsahuje anomálii sémantickou (např. *vyletět z kůže*). Česká jazykověda užívá častěji termín frazém, oba pojmy se ovšem často zaměňují.

František Čermák v Encyklopedickém slovníku češtiny uvádí, že *frazém* a *idiom* je ustálená kombinace minimálně dvou prvků, z nichž některý (popř. žádný) nefunguje stejným způsobem v žádné jiné kombinaci, resp. se vyskytuje v takové funkci pouze ve výrazu jediném, popř. několika málo. (Bachmannová, 2002: 139–40)

Frazémy lze klasifikovat několika způsoby, např. formálně a strukturně na frazémy kolokační, propoziční a lexikální.

Pojmem kolokace myslíme slovní spojení, zejména ustálené spojení více slovních tvarů v blízkém kontextu. V tomto smyslu jsou všechny frazémy mj. kolokacemi. Mezi kolokační frazémy potom řadíme ty, jejichž součástí tvoří slova, která sama o sobě ještě netvoří větu. Jedná se o nejvýraznější oblast idiomatiky a frazeologie.

Podle Čermáka do skupiny kolokačních frazémů patří frazémy, jejichž komponenty jsou slova, resp. určité slovní formy, a které samy o sobě ještě netvoří promluvu, větu. (Čermák, 2007: 44)

Propoziční frazém je frazém mající funkci věty, resp. jsou vytvářeny kombinací komponentů z roviny lexikální nebo kolokační a mají vždy jediného mluvčího. Např. *ani kuře zadarmo nehrabe* nebo *za zeptání nic nedáš*. (Čermák, 2007: 52)

Lexikální frazém je frazém, jehož komponenty patří do roviny morfémové a má jediný syntetickou, nediskrétní formu, ve své funkci je jednoslovným lexémem. (tamtéž, s. 60)

Volně lze frazémy a idiomy chápat jako součást jazykových stereotypů. *Stereotyp* je v jazyce lexikální kombinace, která vstupuje do textu v hotové podobě, je relativně častá a známá.

Za rčení Jaroslav Zaorálek považuje krátkou prűpovídku, která vyjadřuje určitou zkušenost (např. *Má obě ruce levé*). Rčení úzce souvisí s *pořekadlem*, od kterého se liší tím, že ho lze časovat, zatímco pořekadlo časovat nelze vůbec nebo jen v omezené míře (např. *chyba lávky*). (Zaorálek, 1996: 7)

V Encyklopedickém slovníku češtiny František Čermák označuje *rčení* jako málo vyhraněný tradiční výraz, který označuje frazém kolokační, jindy pořekadlo ve smyslu frazému propozičního apod. (Bachmannová, 2002: 368)

Vladimír Šmilauer ve své knize *Nauka o českém jazyku* představuje *rčení* jako ustálená spojení slov, často s obrozeným základem. Charakterizují typické situace a zapojují se do textu. (Šmilauer, 1972: 252–253)

Pořekadlo je podle F. Čermáka tradiční, avšak nejasný a dnes už řídký výraz užívaný nejčastěji pro některé typy frazému propozičního jiného než přísloví. Podle Čelakovského pak pořekadlo představuje různé druhy kolokačních frazémů. (Bachmannová, 2002: 322)

Šmilauer hovoří o pořekadlu jako o ustálené větě obrazné povahy a lidového původu bez mravoučné tendence. Např. *Chodí s motykou na zajíce*. (Šmilauer, 1972: 252)

Přísloví je ustálený výrok, který obsahuje nějakou životní zkušenost, popř. etické zásady nebo mravní ponaučení vyjádřené buďto přímo nebo prostřednictvím podobenství. Přísloví může ale nemusí být veršované pro snadnější zapamatování. (Čechová, 2000: 67)

Jaroslav Zaorálek ve své publikaci *Lidové rčení* zkouší shromáždit česká lidová rčení. Podle jeho názoru je přísloví výtvozem lidové filosofie, životní

moudrosti a zkušenosti a má naučnou funkci. Na rozdíl od rčení, které je produktem lidové fantazie a má oživit a zvýraznit jazykový projev. (Zaorálek, 1996: 4–6)

Čermák mluví o přísloví jako o metaforickém i nemetaforickém frazému propozičním s obvykle didaktickou funkcí, který kategorizuje jistou situaci poukazem na tradovanou zkušenost. (Bachmannová, 2002: 357)

Přirovnání je pojmenování na základě podobnosti dvou subjektů, používané především k oživení projevu (např. *chytrý jako liška*). Podle Šmilauera je přirovnání významným prostředkem uměleckého vyjadřování. Je širší než metafora, protože obsahuje i srovnávací výraz. Přirovnání je názorné, či hyperbolické a vyjadřuje se nejčastěji spojkou *jako* nebo *než*. (Šmilauer, 1972: 253)

V souvislosti s tématem této práce musíme také určit význam **somatického frazému**. Podle Františka Čermáka je somatický frazém kolokační frazém obsahující alespoň jedno autosémantikum, zvláště substantivum, které označuje část lidského těla. Je to starý a zřejmě univerzální typ frazému, velmi početně zastoupený. (Čermák, 2007)

2.2 Metafora a metonymie jako dva mechanismy uplatňující se v příslovích a frazémech

S tématem práce souvisí otázky, k čemu svým významem odkazují slova označující části lidského těla a jak vůbec konceptualizujeme svůj vnitřní život, zejména emoce. V medicíně se dnes stále více prosazuje holistický přístup – zdůrazňující propojenost duchovního a tělesného. Autoři často upozorňují na psychologickou hloubku běžné frazeologie: „Moderní psychosomatika potvrzuje staré názory a přesvědčení, když srdce označuje za symbolické jádro bytosti člověka a staví ho do protikladu k mozku. (Vaňková, 2005: 250)

Mluvíme-li o pocitech, snažíme se vyjádřit nevyjádřitelné. „Slovy lze vyjádřit myšlenky, ale nikoli pocity, emoce (tamtéž, s. 250).

Různé jazyky mají navíc ve vyjadřování emocí rozdílné výrazové prostředky. Např. slovanské jazyky, a především ruština obsahují mnoho výrazů pro smutek (*chandra, toska, skuka, aj.*), jež nemají např. v angličtině ekvivalenty.

V somatické frazeologii se ukazuje, že každý významnější orgán je spjat s určitým metaforicko-metonymickým významem na němž se tento orgán podílí nebo je spjat s činností, jejímž je aktérem.

Jeden zajímavý aspekt spočívá v tom, že někdy v jedné zemi a kultuře má jedna z částí těla důležité místo a spousta frazémů se věnuje této části, ale v jiné zemi a kultuře není daná část důležitá a v literatuře se nepoužívá nebo se vyskytuje velmi zřídka. Anebo, pokud se používá, symbolizuje jiné záležitosti a je používána za jiných okolností, které neodpovídají prvnímu jazyku. Charakterizace somatického frazému, stejně jako jiných frazémů, spočívá v tom, že je člověk chápe, když je slyší, bez nutnosti dalšího vysvětlení, protože vyrostl v dané kultuře a podmínkách. Z tohoto důvodu je pochopení frazémů jednou z nejobtížnějších částí výuky jazyka a překladu

Hlava je např. centrem pro rozum, myšlenky, paměť, intelekt, starost a učenost, nohy jsou spojeny s pohybem a přemísťováním (*co není v hlavě, musí být v nohách*), stabilitou a samostatností (*stát na vlastních nohách*), ruce jsou spojovány s činností, prací, zručností (*přiložit ruku k dílu, zlaté ručičky*) a vzájemnou pomocí (*podat někomu pomocnou ruku*), oko je spojeno s vhlédem do nitra a s poznáním (*otevřely se mu oči*), jazyk je spojen s mluvením (*mít ostrý jazyk*) a vztahem k jídlu (*mít mlsný jazýček*), nos je potom spojen se zvědavostí (*strkat do všeho nos*). Vnitřní orgány jsou hojně spojovány s emocemi (*mít nervy nadřanc, mít žaludek na vodě*). Nejinak je tomu v případě srdce. Srdce je chápáno jako orgán citění, střed člověka a centrum jeho osobnosti. Stojí v protikladu k hlavě, která je sídlem chladného, střízlivého rozumu a učenosti. (tamtéž, s. 251)

V perské frazeologii se stejně jako v české používají různé stylistické prostředky jako metafora, metonymie, alegorie a přenesený význam.

3 Praktická část

Pro získání materiálu do praktické části jsem používala následující zdroje: pro češtinu *Slovník české frazeologie a idiomatiky* (Čermák, 2009 a,b,c) a *základní slovník českých přísloví* (Čermák, 2013); *Co na srdci, to na jazyku, česká přísloví, přirovnání a rčení* [Zemanová, 2008] také *Etymologický slovník jazyka českého* (Machek, 1997). Pro perštinu *Human body in Persian proverbs* (Bahar, 1992), *Amsal va Hekam* (Dehkhoda, 1984).

Výše uvedené slovníky tvořily základ pro vytvoření seznamu somatických frazémů. Každý jazyk byl nejprve zpracováván zvlášť, poté byla veškerá přísloví rozdělena do skupin podle jednotlivých částí těla. Pořadí jednotlivých somatických skupin je určeno jejich četností v perštině, a to od nejpočetnějších (srdce, hlava) po ty méně početné. Frazémy v každé somatické skupině jsou dále rozděleny do tabulek podle míry shody mezi oběma jazyky. Tyto skupiny tvoří:

1. **Frazémy identické** – jedná se o frazémy sémanticky a lexikálně shodné
2. **Frazémy sémanticky ekvivalentní** – tyto frazémy mají stejný nebo blízký význam, který ale vyjadřují jinak (pomocí jiných lexémů)
3. **Frazémy homonymní** – tuto skupinu tvoří frazémy na první pohled shodné, které ale v obou jazycích vyjadřují něco jiného. Tato skupina je nejméně početná.
4. **Frazémy unikátní** – tuto skupinu tvoří přísloví a frazémy, které nemají odpovídající protějšek v druhém jazyce.

3.1 Srdce

Srdce má kromě anatomického významu (*tlukot srdce, srdce pracuje jako pumpa*) především metonymický význam „život“. Jeho tlukot je znamením života, pokud dotluče, eufemisticky tím vyjadřujeme smrt. K pojmu srdce se vztahují adjektiva:

- **srdeční** (kolaps, sval, vada),
- **srdečný** (pozdrav, přání, smích), tedy to, co je upřímné a spontánní
- **srdnatý**, znamenající statečný

- **srdcovitý** (mající tvar srdce)
- **srdcový** (srdcový král v kartách).

„Často se vyskytuje význam středu, centra, vnitřku (*Praha je srdcem Evropy*) ale především jako sídlo duše, odvahy, lásky, nenávisti, radosti a žalu“ *Etymologický slovník jazyka českého* (Machek, 1997). Srdce chápeme jako sídlo toho, co je v člověku nejlepší: schopnost cítit a milovat, ale i jako místo, kde sídlí upřímnost, odvaha, svědomí a odpovědnost.

I v perské filosofii má srdce velmi důležité místo. Srdce je základna emocí, vůle a porozumění. Je to nejdůležitější část lidského těla a centrum chápání vesmíru i okolního světa. Je to vůdce těla a jiné orgány jsou jeho vojsko. Jiné orgány jsou vytvořeny pro potřebu fyzického těla, ale srdce je jediná část těla, která je spojená s životem po smrti a okamžikem smrti nezemře.

هرگز نمیرد آنکه دلش زنده شد به عشق   ثبت است بر جریده عالم دوام ما¹

Nezemře ten, jehož srdce je naplněno láskou, náš život je trvalý, jak je psáno

V perské literatuře stejně jako v české literatuře označuje srdce lásku, odvahu, statečnost, chuť, bojovnost, sebevědomí a sídlo citu.

Frazémy identické:

V této tabulce uvádíme identické frazémy, které byly nalezeny v obou jazycích a jsou lexikálně a sémanticky ekvivalentní.

České frazémy		Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	děkovat někomu z celého srdce	از صمیم قلب، از ته قلب تشکر کردن	děkovat někomu z celého srdce
2	dělat něco s krvácejícím srdcem	با دل خون کاری کردن	dělat něco s krvavým srdcem

¹ Báseň ze sbírky jednoho z nejvýznamnějších iránských básníků, Chváže Šamsuddína Muhammada Háfize (1326-1390)

3	dát někomu srdce	دل دادن به کسی	dát někomu srdce
4	něco, někdo trhá někomu srdce	دل کسی را ریش کردن	někdo trhá někomu srdce
5	milovat někoho celým srdcem	با تمام قلب کسی را عاشق بودن	být zamilován do někoho celým srdcem
6	mít něco na srdci	چیزی به دل داشتن	mít něco v srdci
7	mít srdce z kamene	قلب از سنگ داشتن	mít srdce z kamene
8	mít lví srdce	دل شیر داشتن	mít lví srdce
9	mít měkké srdce	دل نرم داشتن	mít měkké srdce
10	mít slabé srdce	قلب ضعیف داشتن	mít slabé srdce
11	mít velké srdce	قلب بزرگ داشتن	mít velké srdce
12	oblomit něčí srdce	دل کسی را نرم کردن	obměkčit něčí srdce
13	ze srdce přát někomu něco	از ته دل آرزو کردن	ze srdce přát někomu něco
14	vylít si někomu srdce	راز دل بیرون ریختن	vylít si někomu tajemství ze srdce
15	získat si něčí srdce	دل کسی را بدست آوردن	získat si něčí srdce
16	zlomit někomu srdce	دل کسی را شکستن	zlomit někomu srdce
17	ztratit srdce	دل باختن به کسی	prohrát srdce
18	dělat něco ze srdce	قلباً کاری کردن	dělat něco srdečně
19	dát/vložit do něčeho celé srdce a duši	دل و جان گذاشتن بر سر کاری	vložit srdce a život do něčeho
20	ležet někomu na srdci	روی دل ماندن	mít trápení
21	mít srdce na dlani	دل کف دست داشتن	nebýt mazaný, být upřímný
22	být srdceryvný	دل خراش بودن	být srdceryvný

V této skupině se setkáváme s některými frazémy, které jsou v perštině vyjádřeny pomocí různých lexikálních komponentů a vysvětlují různé vlastnosti odpovídající denotátu, např.

Ve frazému (2) šlo o odlišné přídavné jméno. Místo s *krvácejícím srdcem* se v perštině říká s *krvavým srdcem*

Ve frazému (4) *něco trhá někomu srdce* se v perštině používá také sloveso *poranit* někomu srdce. Používá se také pasivní forma, *srdce je trháno*.

V perštině se často místo podstatného jména spojeného s přídavným jménem používá přídavné jméno z nich vytvořené. Například v případě (9) se místo *mít měkké srdce* dá říct *být měkkosrdčný*. V případě (11) v perštině existuje varianta *být velkosrdčný* ovšem s odlišným významem, znamená být bezstarostný.

V případě (18) *dělat něco ze srdce* se v perštině používá příslovce *srdečně*, které ukazuje na způsob konání.

Frazémy sémanticky ekvivalentní:

V této skupině narazíme na frazémy s lexikálními rozdíly, např. v použití jiného slovesa s podobným významem.

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	sejde z očí sejde z mysli	از دل برود هرآنکه از دیده برفت	odejde ze srdce ten, kdo odešel z očí
2	mít srdce až v hrdle	قلبم در دهانم آمد	vlezlo mi srdce do úst
3	nosit něco/někoho v srdci	چیزی در دل داشتن	mít něco v srdci
4	otevřít někomu své srdce	سفره دل پیش کسی باز کردن	otevřít někomu ubrus ze srdce
5	být bez srdce	در سینه قلب نداشتن	nemít v hrudi srdce

6	něco někomu leží na srdci	دل نگران بودن	bát se o něco
7	dělat něco celým srdcem	با دل و جان انجام دادن کار	dělat něco celým srdcem a duší
8	mít s někým srdce	با کسی همدل بودن	být s někým svorný
9	dodat někomu srdce	دل و جرأت دادن به کسی	dodat někomu srdce a odvahy
10	mít dobré srdce	قلب مهربان داشتن	mít hodné srdce
11	něčí srdce bolí	دل کسی سوختن	něčí srdce pálí
12	mít zaječí srdce	بزدل بودن	být kozosrdečný
13	vepsat se někomu do srdce	خود را در دل کسی جا کردن !	vložit se někomu do srdce
14	nejít někomu od srdce	از ته قلب انجام ندادن	nedělat něco z hloubi srdce
15	mít čisté srdce	دلی چون آینه داشتن	mít srdce jako zrcadlo, být čirosrdečný
16	srdce není ubrus, před každým je neprostírej.	دل سفره نیست پیش هرکس آدم باز کنه	srdce není ubrus, abys ho před každým prostírala

Zajímavé je poukázat na rozdíly způsobené odlišností obou jazyků.

Ve frazému (1) se v perštině místo *mysl* používá *srdce*, a to ukazuje na důležité postavení srdce, které má silnější místo než *mysl*. V případě (12) *mít zaječí srdce* je v perštině *koza* symbolem zbabělosti, takže ekvivalent je mít *kozí srdce*. V (15) *mít čiré srdce* se v perštině používá termín *zrcadlo*, což symbolizuje čistotu: *mít srdce jako zrcadlo*.

Ve frazému (3) *nosit něco v srdci* se v perštině používá *mít* něco v srdci. Ve frazému (2) *mít srdce až v hrdle* se v perštině používá sloveso *přijít*: *srdce přišlo do hrdla*. Obdobně v případě (13) *vepsat se někomu do srdce* se místo *vepsat se v*

perštině říká *vložit se*. V případě (11) *něčí srdce bolí se* v perštině místo *bolet* používá sloveso *pálit*.

Ve frazému (10) *mít dobré srdce* došlo ke změně přídavného jména. Místo *dobré* se v perštině říká *hodné* srdce. Ve frazému (12) *mít zaječí srdce* vidíme změnu ve slovese a v adjektivu: místo *zaječí* se používá *kozí*. V perštině existuje mnoho adjektiv označujících lidské vlastnosti: např. místo spojení *čisté* srdce existuje přídavné jméno „*čistosrdečný*“ člověk, v případě *zaječího* srdce je varianta „*kozosrdečný*“.

Frazém (6) je v perštině jiný než frazém (20) z předchozí tabulky.

Frazémy homonymní (falešní přátelé):

Frazémy z této skupiny existují v obou jazycích, ale mají odlišný význam.

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Překlad perského významu
1	mít srdce	دل و جرأت داشتن	mít odvahu
2	mít velké srdce	دل گنده داشتن / دل گنده بودن	být netečný, bezstarostný
3	nemít srdce	دل نداشتن برای چیزی	nemít odvahu
4	být úzkoprsý	نازک دل بودن	citlivý, soucitný

V případě (1) se frazémy liší v jednom slově. Když v perštině řekneme *nemá srdce* znamená to nemá odvahu, ale existuje jiný frazém, který odpovídá českému ekvivalentu, a to *nemá v hrudi srdce*, což znamená být bezcitný.

V případě (2) se v perštině používá výraz *mít velké srdce* nebo být „*velkosrdečný*“, což znamená být bezstarostný

Ve frazému (3) *nemít srdce* v perské variantě říkáme *nemít pro něco srdce*, a to v případě chybějící odvahy. Tento frazém se většinou používá, když nemáme odvahu kvůli svému soucitu. Také v případě (4) být úzkoprsý v české verzi znamená být malicherný. V perštině existuje podobná fráze. Místo prsou se zde ovšem používá srdce: být „*tenkosrdečný*“ ve významu být citlivý, nedůtklivý nebo soucitný.

Frazémy neekvivalentní:

Frazémy z této skupiny nemají protiklad v druhém jazyce.

Perské frazémy			
	Persky	Doslovný překlad	Význam
1	یک نه بگو نه ماه در دل نکش	řekni jednou ne a netrap se 9 měsíců jako těhotná žena	řekni ne a netrap se
2	یک داغ دل بس است برای قبیله ای	jedno bolavé srdce je dost pro celý klan	bolest v srdci je pro jednoho člověka příliš velká
3	کجا خوشه؟ جایی که دل خوشه	kde je pohoda? Tam kde má srdce radost	dobře je tam, kde má srdce radost
4	دیده میبینه دل میخواد	oči vidí a srdce chce	srdce chce to, co oči vidí
5	هرکه دست از جان بشوید هرچه در دل دارد بگوید	kdo vzdal život, říká, co má na srdci	ten který se nebojí začne mluvit
6	دل بی غم در این عالم نباشد اگر باشد بنی آدم نباشد	není na světě srdce bez bolesti a pokud je, tak není lidské	každý člověk zažívá bolest
7	دست شکسته به کار میره دل شکسته نه	zlomená ruka může pracovat, ale zlomené srdce nikoli	člověk se zlomeným srdcem nemá náladu nic dělat

8	دل و زبان کسی یکی نبودن	jeho srdce a jazyk nejsou zajedno	neříká, co cítí, neříká pravdu
9	هرچه از دل برآید لاجرم بر دل نشیند	co je z srdce, sedí na srdci	co je upřímné je uvěřitelné
10	دل به دل راه دارد	od srdce vede k srdci cesta	být s někým spojen neviditelnou vazbou, být naladěn na stejnou vlnu apod.
11	دل به دریا زدن	hodit srdce do moře	riskovat
12	تا توانی دلی بدست آور دل شکستن هنر نمی باشد	získej tolik srdcí, kolik jen můžeš, zlomit srdce není umění	zlomit srdce je snadné, ale získat srdce je umění
13	دل چو غنی شد ز فقیری چه غم	když srdce zbohatne, z chudoby už nemá strach	kdo má velké srdce, nemá strach z chudoby
14	توانا بود هر که دانا بود ز دانش دل پیر برنا بود	mocný je ten, kdo je moudrý, vědomosti stará srdce omlazují	moudrost přináší sílu a poznání mladého ducha
15	دلی چون دریا داشتن، دریا دل بودن	mít srdce jako moře	být štědrý
16	دل گرم بودن به چیزی یا کسی	nechat si ohřát srdce	hledat naději u někoho. Nechat se povzbudit
17	دل کندن از چیزی یا کسی	utrhnout od někoho své srdce	zapomenout na někoho, nechat to být
18	دل کسی آب شدن	nechat srdce roztát	žárlit, závidět
19	سنگ دل بودن	být „kamenosrdečný“	být bezcitný
20	بد دل بودن	být „špatnosrdečný“	být skeptický

21	دل پر داشتن از چیزی	mít plné srdce něčeho	být naštvaný
22	دل ربودن از کسی	ukrást něčí srdce	okouzlit někoho
23	دست و دل به کار نرفتن	rukám a srdci se nechce dělat	nemít na nic náladu
24	دل کسی خون بودن	něčí srdce je krvavé	mít s něčím hodně trápení
25	دلسرد شدن	mít vystydlé srdce	ztratit naději, být odrazen
26	دلگرم شدن	mít ohřáté srdce	získat naději
27	دل گواهی دادن	moje srdce mi dosvědčí, že ...	cítím, že ...
28	دودل بودن	být „dvousrdečný“	být nerozhodnutý
29	یک دل شدن	sjednotit srdce	chtít totéž, mít společný cíl
30	دل چرکین بودن از کسی	být špinavý v srdci	nesnášet někoho
31	دل دادن و قلوه گرفتن	dát srdce a vzít ledviny	dobře se bavit
32	دلتنگ بودن برای کسی یا چیزی	být „úzkosrdečný“ pro někoho, něco	stýskat se po někom, něčem
33	دل کسی چیزی خواستن	něčí srdce něco chce	mít chuť na něco
34	درد دل کردن	sdílet bolest srdce	vypovídat se
35	داغ چیزی بر دل داشتن	mít cejch na srdci	cítit smutek, truchlit
36	دل کسی گرفتن از چیزی یا کسی	mít z něčeho ucpané srdce	něco mě zarmoutilo
37	ساده دل بودن	být prostosrdečný	být naivka, prost'áček
38	دل مرده بودن	být „mrtvosrdečný“	být bez chuti do života
39	زنده دل بودن	být „živosrdečný“	být plný elánu

40	دل سوختن برای کسی	srdce pálí pro něco	litovat něčeho
41	دل اسیر شدن	něčí srdce je zajato	zamiloval se
42	دل مشغول بودن	mít zaneprázdněné srdce něčím	něco mě zaměstnává
43	به جان و دل خریدن	koupit něco ze srdce a duše	přijmout něco
44	به دل کسی نشستن	sednout si do něčího srdce	zalíbit se někomu
45	دل کسی را خالی کردن	vyprázdnit něčí srdce	vystrašit někoho
46	پر زدن دل برای کسی یا چیزی	třepetat srdcem pro někoho, něco	těšit se na někoho, něco
47	دل را صابون زدن	namydlit srdce	připravit se na něco
48	قند در دل آب شدن	rozpustit cukr v srdci	mít z něčeho radost
49	دل بردن از کسی	odnést něčí srdce	okouzlit někoho
50	آب در دل کسی تکان نخوردن	v jeho srdci se voda nehýbala	necítit stres, být vyrovnaný, v klidu
51	دل ریختن از چیزی	vylít někomu srdce	být v šoku, stresován
52	چشم و دل سیر بودن	mít syté srdce a oči	nebýt chamtivý
53	خون دل خوردن	pít si krev ze srdce	trápit se
54	دل خنک شدن	vychladlo mi srdce	těší mě něčí trápení
55	دلگواهی می دهد	srdce mi svědčí o něčem	cítím, že se něco stane

České frazémy	
1	nosit srdce na talíři
2	nepřenést něco přes srdce

3	mít zlaté srdce
4	klást někomu něco na srdce
5	dělat něco s lehkým srdcem
6	mít srdce na pravém místě
7	mít srdce až v kalhotách
8	chytit někoho za srdce
9	dělat něco s lehkým srdcem
10	brát si něco k srdci
11	co má střízlivý na srdci, má opilý na jazyku
12	co na srdci to na jazyku
13	jedno dobré slovo hřeje srdce celou zimu
14	má beránčí tvář a vlčí srdce
15	na jazyku med, v srdci jed
16	žár v srdci ničím neuhasiš
17	kdo závidí, ujídá si srdce
18	peníze otevírají svět, ale zavírají srdce
19	moudrý člověk má srdce ve hrudi, hlupák na jazyku
20	spadl mi kámen ze srdce
21	mít vřelé srdce
22	oko do srdce okno
23	co oko nevidí, to srdce nebol

3.2 Hlava

Hlava je centrem pro rozum, myšlenky, paměť, intelekt, starost a učení.

Frazémy identické:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	mít horkou hlavu	سر کسی داغ بودن	být „horkohlavý“
2	být prázdná hlava	کله پوک بودن	být „dutohlavý“
3	být o hlavu větší	یک سر و گردن بالاتر بودن	být o hlavu a krk větší
4	dát svou hlavu na to	سر را برای چیزی دادن	dát hlavu za něco
5	ručit svou hlavou	سر را برای کسی/چیزی گرو گذاشتن	ručit svou hlavou
6	mít svou hlavu	خودسر بودن	být svéhlavý
7	mít hlavu a patu	سر و ته داشتن	mít hlavu a patu
8	kývat hlavou	سر تکان دادن	kývat hlavou
9	být tvrdohlavý	سرسخت بودن	být tvrdohlavý
10	mít v hlavě seno	در کله گاه داشتن بجای مغز	mít v hlavě seno místo mozku
11	nejít někomu z hlavy	از سر بیرون نرفتن	nejít někomu z hlavy
12	nemít hlavu ani patu	سر و ته نداشتن	nemít hlavu ani patu
13	nemít kam hlavu složit	جایی برای گذاشتن سر روی زمین نداشتن	nemít kam hlavu na zemi složit
14	mít něco v hlavě	چیزی در سر داشتن	mít něco v hlavě
15	převalovat v hlavě myšlenky	در سر چرخاندن فکری	převalovat se v něčí hlavě
16	pustit z hlavy	از سر بیرون کردن	pustit z hlavy
17	skočit do něčeho po hlavě	با سر در چیزی رفتن	skočit do něčeho po hlavě
18	někomu za něco utrhnout hlavu	سر کسی را برای چیزی کندن	někomu za něco utrhnout hlavu

19	spadnout do něčeho po hlavě	با سر توی چیزی افتادن	spadnout do něčeho po hlavě
20	tlouct hlavou do zdi	سر به دیوار کوبیدن	tlouct hlavou do zdi
21	být hlavou něčeho	سر دسته چیزی بودن	být hlavou něčeho
22	mít lehkou hlavu	سبک سر بودن	být „lehkohlavý“

Ve frazému (1) se v perštině používá přídavné jméno, takže místo *mít horkou hlavu* se říká být „*horkohlavý*“. Stejně v čísle (6) *být svěhlavý* nebo ve frazému (22) *mít lehkou hlavu* se mění tvar *lehká hlava* na adj. „*lehkohlavý*“.

U (2) se místo přídavného jména *prázdný* používá silnější adj. *dutý*.

Ve frazému (3) *být o hlavu větší* se v perštině používá kombinace *hlava a krk*: *být o hlavu a krk větší*.

V případě (10) v perštině dodáváme více informaci: *má v hlavě seno místo mozku*. Podobných případů je více, například frazém (13) *nemít kam hlavu na zemi složit*.

Frazémy sémanticky ekvivalentní:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	blbnout někomu hlavu	مخ کسی را زدن	krást něčí mozek
2	vzít si něco do hlavy	چیزی به سر کسی زدن	napadnout něco do hlavy
3	nechat někde hlavu	خود را جا گذاشتن	zapomenout někde sebe
4	být na hlavu postavený	سرو ته بودن	mít hlavu místo paty
5	házet někomu něco na hlavu	روی دوش کسی انداختن	házet někomu něco na ramena

6	hodit něco za hlavu	از سر باز کردن	vyjmout si něco z hlavy
7	chodit s hlavou v oblacích	سر در ابرها داشتن	mít hlavu v oblacích
8	chtít něčí hlavu	سر به تن کسی خواستن که نباشد	chtít, aby něčí hlava nebyla na těle
9	letět někam po hlavě	با سر پریدن	skočit někam po hlavě
10	ležet někomu v hlavě	فکری در سر چرخیدن	točit se někomu v hlavě
11	zachovat chladnou hlavu	خونسرد رفتار کردن	zachovat se chladnokrevně
12	mít dobrou hlavu	سر کسی خوب کار میکند	něčí hlava dobře pracuje
13	mít hlavu otevřenou	فکر باز داشتن	mít myšlenku otevřenou
14	mít vymytou hlavu	شستشوی مغزی شده	mít vymytý mozek
15	mít rozpálenou hlavu	سر کسی داغ کردن	rozpálila mu hlavu
16	mít v hlavě vygumováno	خالی بودن مغز	mít vygumovaný mozek
17	nalít někomu něco do hlavy	تو سر کسی فرو کردن	nastrčit někomu něco do hlavy
18	položit za někoho/něco hlavu	سر در راه کسی دادن	dát za někoho/něco hlavu
19	provětrat si hlavu	کله کسی باد خوردن	nechat si vyvětrat hlavu
20	přijít o hlavu	سر برباد دادن	dát hlavu do větru
21	strkat hlavu do písku	سر در برف فرو کردن	strkat hlavu do sněhu
22	posypat si hlavu popelem	خاک بر سر کردن	posypat si hlavu půdou

V případě (3) v perštině místo *hlava* používáme reflexivní zájmeno, takže význam je o něco silnější.

V češtině se často používá jiná část těla než v perštině, ale význam je stejný. V perštině totiž často nějakou vlastnost asociujeme s jinou částí těla. Například ve frazému (5) *házet někomu něco na hlavu* je perská varianta *házet někomu něco na ramena*. V perštině jsou ramena nosičem zodpovědnosti nebo bolesti atd. Různé příklady jsme viděli dříve a další uvidíme ještě později. Také u (16) *mít v hlavě vygumováno* se místo hlavy znovu používá mozek: *mít vygumovaný mozek*. Stejně v případě (14) místo *mít vymytou hlavu* říkáme *mít vymytý mozek*. Rovněž ve frazému (11) *zachovat chladnou hlavu* v perštině používáme místo hlavy *krev*. Místo adj. *chladnou* používáme adverbium *chladnokrevně*, takže ekvivalent je *zachovat se chladnokrevně*.

Ve frazému (7) *chodit s hlavou v oblacích* v perštině používáme *mít hlavu v oblacích*. Další častá změna je také změna ve slovesu. Často se setkáme s frazémy, které mají stejný význam a téměř stejný tvar a liší se pouze ve slovese. Například ve frazému (10) *ležet někomu v hlavě* v perštině používáme sloveso *točit se* někomu v hlavě. Obdobně ve frázi (12) *mít dobrou hlavu* se místo *mít* v perštině říká *fungovat: hlava mu funguje dobře*. Ve frazému (15) *mít rozpálenou hlavu* se v perštině místo *mít* používá sloveso *rozpálit*. Podobně ve frazému (17) *nalít někomu něco do hlavy* používáme sloveso *zatlačit do hlavy*. Ve frazému (20) *přijít o hlavu* se místo slovesa *přijít* v perštině používá výraz *hlava odfouknutá větrem*.

Ve frazému (13) *mít hlavu otevřenou* je změna hlavy za myšlenku, takže perská varianta je *mít otevřenou myšlenku*.

Ve frazému (8) *chtít něčí hlavu* je situace komplikovanější. V perštině se toto vyjadřuje pomocí jiného slovního spojení: *nechci, aby měl na těle hlavu*

V případě (21) *strkat hlavu do písku* se v perštině místo *písek* říká *sníh*. Ve frazému (22) se místo popela užívá *půda: posypat si hlavu půdou*.

Frazémy homonymní (falešní přátelé):

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Překlad perského významu
1	házet někomu něco na hlavu	گردن کسی انداختن	hodit svou vinu nebo povinnost na někoho jiného
2	mít něčeho plnou hlavu	سر از چیزی پر بودن	mít něčeho dost
3	mít z něčeho zamotanou hlavu	سر گیجه گرفتن	být tumpachový z hlučného prostředí nebo ze zmatku
4	být hlava telecí	کله خر بودن	být tvrdohlavý
5	vykouřit se někomu z hlavy	از سر کسی دود بلند شدن	být šokován z nečekané zprávy

Frazém (1) se nám zde objevuje znovu. Jednou jsme ho viděli v minulé tabulce a tam byl perský ekvivalent *házet někomu něco na ramena*. Ale tentokrát se jedná o odlišný význam. V perštině existuje varianta *házet někomu něco na krk*, která znamená hodit svou vinu na někoho jiného.

V případě (4) jde o odlišnost ve významu i v použitém výrazu. Místo pojmu *tele* se v perštině používá *osel*, takže fráze zní *být oslí hlava*. Význam je též jiný, a to být tvrdohlavý a zároveň hloupý.

Frazémy neekvivalentní:

Perské frazémy			
	Persky	Doslovný překlad	Význam
1	سر کسی به سنگ خوردن	nabourat hlavou do kamene	litovat něčeho

2	سر را با پنبه می برد	uříznout hlavu bavlnou	ublížit někomu, aniž by o tom věděl
3	سر کسی به تنش زیادی می کند	jeho hlava je pro jeho tělo příliš	hledá problémy
4	آب که از سر گذشت چه یک وجب چه صد وجب	pokud voda sahá nad hlavu, nezáleží na tom, jestli o píd' nebo o sto pídí	nezáleží na velikosti průšvihů
5	سر بی کلاه ماندن	zůstat s hlavou bez klobouku	nedostat svůj zasloužený podíl
6	سر کسی پر باد بودن	mít v hlavě plno větru	být hrdý a arogantní
7	سرش بوی قرمه سبزی میدهد	jeho hlava smrdí jako <i>ghormesabzi</i> ²	vyhledává potíže a problémy
8	زبان سرخ سر سبز میدهد بر باد	červený jazyk pošle do větru zelenou hlavu	nevhodná řeč může způsobit velké potíže
9	لقمه را دور سر چرخاندن و به دهان بردن	kroužit soustem kolem hlavy	dělat věci zbytečně složitě
10	از آن نترس که های و هو دارد از آن بترس که سر به تو دارد	neboj se hlučného, měj strach z toho, který má sklopenou hlavu	pes, který štěká nekouše
11	دست از سر کسی برداشتن	zvednout ruce z něčí hlavy	dát někomu pokoj
12	دست خالی برای تو سر زدن خوبه	prázdná ruka se hodí na plácání se po hlavě	chudému nezbyvá než si zoufat
13	فرصت سرخاراندن نداشتن	nemá čas se ani poškrábat na hlavě	nemá žádný čas

² *ghormesabzi* je perské jídlo, které je typické svou výraznou vůní

14	سر کسی تو حساب بودن	něčí hlava je v účtu	mít o něčem přehled
15	سر کسی به تنش می ارزد	něčí hlava stojí za jeho tělo	člověk, který něco dokázal
16	سر و گوش آب دادن	dát hlavu a ucho do vody	vyzvídat, co se děje
17	زیر سر کسی بلند شدن	něčí hlava byla nadzvednuta	mít nemanželský poměr, být nevěrný
18	سر بی گناه پای دار می رود اما بالای دار نمی رود	hlava nevinného se dostane k šibenici, ale nedostane se na ni	pravda nakonec vyjde najevo
19	سر تراشی را از سر کچل ما می خواهد یاد بگیرد	naučit se stříhat vlasy na holohlavém člověku	plakat na špatném hrobě
20	سر که نه در راه عزیزان بود بار گرانی است کشیدن بدوش	hlava, kterou neobětují za milého, je jen závaží na ramenou	smyslem života je obětovat se pro druhé
21	کل اگر طبیب بودی سر خود دوا نمودی	kdyby byl plešatý lékařem, vyléčil by svou hlavu	porad' si sám
22	کلاه کچل رو آب برد گفت برا سرم گشاد بود	voda odnesla plešatému klobouk, ale on tvrdí, že je to proto, že mu byl velký	nepřiznat vlastní chybu, selhání
23	نخودچی تو جیبم میکنی اونوقت سرم رو میشکونی	sypeš mi do kapes ořechy a pak mi rozbiješ hlavu?	předstíráš přátelství, ale chceš zradit
24	هرچه سر بزرگتر، درد بزرگتر	čím větší hlava, tím větší bolest	moudřejší člověk trpí více
25	هر گلی زدی سر خودت زدی	ať už se zdobíš jakoukoli květinou, zdobíš svou hlavu	plň úkoly tak, jako bys je dělal sám pro sebe

26	زر نباریده از آسمان به سرش یا خودش دزد بوده یا پدرش	nespadlo mu zlato na hlavu z nebe, on sám byl zloděj nebo jeho otec	čestným způsobem člověk nezbohatne
27	هنوز سر از تخم در نیاوردن	ještě se mu hlava nevyklubala z vejce	ještě není dospělý
28	سری که عشق ندارد کدوی بیبار است لبی که خنده ندارد شکاف دیوار است	hlava, která nemá lásku, je jako cuketa bez chuti, rty, které se nesmějí, jsou jako díra ve zdi	láska a radost jsou základem života
29	دلاک ها که بیکار میشوند سر هم را میتراشند	holiči, kteří nemají co dělat, si holí hlavu navzájem	kdo nemá do čeho píchnout, vymýšlí blbosti
30	بی سر و پا بودن	být „bezhlavopatý“	být budižkničemu
31	سر کسی را خوردن	jíst někomu hlavu	hodně mluvit, vymluvit díru do hlavy
32	سر کسی شیره مالیدن	namazat někomu hlavu smetanou	podvést někoho
33	سر کسی را زیر آب کردن	strčit někomu hlavu pod vodu	utíšit někoho, zabít
34	از سر کسی کلاه برداشتن	vyzvednout něčí klobouk	podvést někoho
35	از سر کسی زیاد بودن	být hodně pro něčí hlavu	nezaslouží si ho / jí
36	خانه را روی سر گذاشت	dál si dům na hlavu	křičí tak, že je ho slyšet v celém domě
37	سری در سرها درآوردن	pozdvihnout hlavu mezi hlavami	získat úspěch, vyniknout nad ostatními
38	سر از پا نشناختن	nerozeznat hlavu od paty	být šťastný a mít radost
39	سر در گریبان داشتن	mít hlavu v límci	být smutný

40	سر بالا جواب دادن	odpovídat se zakloněnou hlavou	mluvit vyhýbavě
41	سرگرم بودن	být „teplohlavý“	být do něčeho zapálený
42	سر به راه بودن	mít hlavu na cestě	být slušný, spořádaný
43	سرزنده بودن	být „živohlavý“	být čiperný, čilý

České frazémy	
1	bát se vystrčit hlavu
2	být o hlavu kratší
3	říct něco z hlavy
4	dělat si hlavu z něčeho
5	lámat si hlavu nad něčím
6	mít hlavu na pravém místě
7	mít čistou hlavu
8	mít děravou hlavu
9	mít popletanou hlavu
10	mít tupou hlavu
11	mít máslo na hlavě
12	mít něčeho nad hlavu
13	mýt někomu za něco hlavu
14	nechat si projít hlavou
15	nechat si srát na hlavu
16	nemít to v hlavě v pořádku

17	nemoct si to v hlavě srovnat
18	plést někomu hlavu
19	vlézt někomu do hlavy
20	strčit hlavu do chomoutu
21	vrtat někomu hlavou/ mozkiem
22	jít hlavu proti zdi
23	víc hlav více rozumu
24	mít hlavu na něco
25	co není v hlavě, musí být v nohách
26	hlavou zeď neporazíš
27	mít hlavu v pejru
28	silná hlava
29	mít jasnou hlavu

3.3 Ruka

Ruka je v perštině symbolem soucitu, schopnosti, práce, pozornosti, pomoci, volby, moci, popř. vztahu s vnějším světem.

Frazémy identické:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	být někomu k ruce	دم دست بودن	být někomu k ruce
2	být něčí pravá ruka	دست راست کسی بودن	být něčí pravá ruka

3	držet nad někým ochrannou ruku	دست حمایت روی سر کسی گرفتن	držet nad někým ochranou ruku
4	jít z ruky do ruky	دست به دست شدن	jít z ruky do ruky
5	mít v něčem volnou ruku	دست کسی باز بودن در کاری	něčí ruka je otevřená
6	nechat někomu volnou ruku v něčem	دست کسی را در چیزی باز گذاشتن	nechat někomu otevřenou ruku v něčem
7	začít s holýma rukama	با دست خالی شروع کردن	začít s prázdnýma rukama
8	vrátit se s prázdnýma rukama	دست خالی برگشتن	vrátit se s prázdnýma rukama
9	vymknout se z ruky	از دست در رفتن	vymknout se z ruky
10	mít svázané ruce	دست کسی بسته بودن	něčí ruce jsou svázané
11	být z první ruky	چیزی دست اول بودن	být z první ruky
12	vztáhnout ruku na někoho	بلند کردن دست روی کسی	vztáhnout ruku na někoho
13	mít ruku vždy otevřenou	دست و دل باز بودن	mít ruku a srdce vždy otevřené
14	natáhnout ruku do nebe	دست به آسمان بردن	vzpínat ruce k nebi
15	mít zlaté ruce	دست طلا بودن	mít zlaté ruce

Ve frazému (5) šlo v perštině o změnu adjektiva. Místo *volná* ruka se používá *otevřená* ruka, stejně v (6) *nechat někomu v něčem ruku otevřenou*. Ve frazému (7) šlo o změnu adj. *prázdný* namísto *holý*.

Ve frazému (13) *mít ruku vždy otevřenou* se v perštině používá kombinace *ruka a srdce*.

V (10) jde o změnu ve slovese. Místo *mít* se používá *být*.

Frazémy sémanticky ekvivalentní:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	být nedotčený lidskou rukou	دست نخورده بودن	být rukou netknutý
2	mít v něčem šťastnou ruku	دست سبک داشتن	mít v něčem lehkou ruku
3	nabídnout někomu pomocnou ruku	دست کمک به سمت کسی دراز کردن	natáhnout k někomu pomocnou ruku
4	nepustit něco z ruky	ول نکردن چیزی	nepustit něco
5	dát někomu něčí ruku (souhlasit se sňatkem)	دست به دست دادن دو نفر	dám někomu ruku do ruky
6	jedna ruka netleská	یک دست صدا ندارد	jedna ruka nevydává zvuk
7	nosit někoho na rukou	روی سر گذاشتن کسی	nosit někoho na hlavě
8	mít prst v něčem	دست داشتن در چیزی	mít ruku v něčem
9	vztáhnout ruku	دست درازی کردن	natáhnout ruku
10	spálit si prsty	پشت دست داغ کردن	spálit si hřbet ruky
11	rukama nohama se bránit	با چنگ و دندان دفاع کردن	rukama zubama se bránit
12	položit ruku na ruku	دست روی دست گذاشتن	složit ruce do klína

Ve frazému (1) *být nedotčený lidskou rukou*, je v perštině ekvivalent *být nedotčený rukou*, rozdíl je ale ve významu. Český frazém se používá mluvíme-li o

přírodě, ale v perském frazému se výraz používá pro jakýkoli předmět, např. pro jídlo (*nedotčený dort*).

V případě (2) *mít v něčem šťastnou ruku* dochází v perštině ke změně adj., místo *šťastná ruka* se užívá *lehká ruka* se stejným významem.

V případě (3) *nabídnout někomu pomocnou ruku* se místo *nabídnout* v perštině užívá slovesa *natáhnout*, stejně tak ve frazému (6) *Jedna ruka netleská* se v perštině místo *netleskat* používá sloveso *neznít*.

Ve frazému (7) *nosit někoho na ruku* je v perštině místo výrazu *ruka* použita *hlava*: *nosit někoho na hlavě*. Zajímavý je případ (8) kdy se místo prstu v perštině používá *ruka*. V perštině *mít nebo být prst v něčem* nemá slušný význam a může být chápáno jako urážka.

Frazémy homonymní (falešní přátelé):

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Překlad perského významu
1	být s někým jedna ruka	همدست بودن	být spolupachatel
2	být pod něčí rukou	زیر دست افتادن	být pod kontrolou
3	číst někomu z ruky	دست کسی را خواندن	uhodnout něčí úmysl
4	mít lehkou ruku	دست سبک داشتن	nosit štěstí
5	jít od ruky	از دست رفتن	ztratit, být ztracen
6	mýt si nad něčím ruce	دست از همه چیز شستن	opustit něco, skoncovat s něčím
7	mít těžkou ruku	دست سنگین داشتن	mít silnou ruku

Frazém (1) *být s někým jedna ruka* má jinou variantu také v perštině. Můžeme také říci *mít ruku v něčí ruce*.

Frazémy neekvivalentní:

Perské frazémy			
	Persky	Doslovný překlad	Význam
1	ریش و قیچی دست کسی بودن	mít nůžky a vousy v něčích rukou	dát někomu svobodu dělat cokoli
2	دست ما کوتاه و خرما بر نخیل	naše ruce krátké a datle na stromě	je to nesplnitelné
3	دستی که نمیتوان برید باید بوسید	ruku, kterou nemůžeš useknout musíš políbit	pokud něco nelze změnit, je třeba se přizpůsobit
4	دست که بسیار شد برکت کم می شود	čím více rukou, tím méně požehnání	je lepší se nedělit
5	گرهی که با دست باز میشود با دندان باز نباید کرد	uzel, který můžeš rozvázat rukama neotvírej zuby	neřeš věci zbytečně složitě
6	فلانی دستش به گوشت نمی رسه میگه بو میده	ten, kdo nedosáhne na maso tvrdí, že smrdí	omlouvat vlastní neschopnost falešným úmyslem
7	دست بالای دست بسیار است	nad každou rukou najdeš vždy další	nikdo není neporazitelný, vždy se najde někdo lepší
8	با دست پس زدن با پا پیش کشیدن	rukama se odstrkuje, ale nohama se přitahuje	říká něco jiného, než dělá
9	دست کسی کج بودن	má pokřivené ruce / paže	je to zloděj
10	دست راستش به دست چپش می گوید شکر نخور	pravá ruka říká levé, aby nejedla cukr	nemoci se rozhodnout
11	آب از دست کسی نچکیدن	nekape mu voda z ruky	být lakomý, držgrešle
12	دست و دل باز بودن	mít ruku a srdce otevřené	být štedrý

13	دست و پا داشتن	mít ruce a nohy	být bystrý a pohotový
14	دست کسی نمک نداشتن	mít neslanou ruku	pomáhat každému a sklízet nevděk
15	دست راست را از چپ نشناختن	nerozeznat levou ruku od pravé	být nezkušený
16	دست زیاد بودن در کاری	mít v něčem spoustu rukou	mít velkou konkurenci
17	کف دست بو نکردن	nečichat k dlani	netušit
18	دست دست کردن در کاری	přehazovat si z ruky do ruky	být nerozhodný
19	با یک دست چند هندوانه برداشتن	jednou rukou zvednout několik melounů	dělat více věcí najednou
20	دست کسی از دنیا کوتاه بودن	nedosáhnout rukama na svět	být mrtev
21	دست به سیاه و سفید نزدن	nesahat rukou ani na bílou ani na černou	nedělat nic, zahálet
22	رو دست زدن	plácnout někoho přes ruku	překvapit někoho
23	دست به سر و روی کسی یا چیزی کشیدن	přejet někomu rukou po hlavě a obličejí	obnovit, opravit, dát dohromady
24	دست به دامن کسی شدن	chytit se rukou něčí sukně	úpěnlivě prosit
25	پیش دستی کردن	natáhnout se rychleji	předběhnout někoho v něčem
26	دست به عصا رفتن	chodit s holí v ruce	dělat něco opatrně
27	دست به سر کردن	položit někomu ruku na hlavu	poslat někoho pryč, zbavit se někoho
28	دست و دل کسی لرزیدن	chvějící se ruce a srdce	nejistota

29	دست برداشتن از کاری	zvednout ruku od něčeho	vzdát něco, nechat něčeho
30	روی دست باد کردن	nafouknout se na ruce	zůstat na ocet
31	دست برداشتن از سر کسی	sejmout ruku z něčí hlavy	nechat někoho na pokoji
32	تنگ دست بودن	být „úzkoruký“	být chudý
33	آب پاکی روی دست کسی ریختن	polít něčí ruce čistou vodou	nalít si čistého vína
34	به دست و پای کسی افتادن	spadnout někomu na ruce a na nohy	žebrot, naléhavě někoho prosit
35	دست و پا گم کردن	ztratit ruce a nohy	zmatkovat
36	دست کسی را در پوست گردو گذاشتن	nechat něčí ruku v ořechové slupce	nechat někoho čekat
37	دست و پا زدن	máchat rukama a nohama v něčem	topit se v něčem, být v něčem až po uši
38	دست در جیب کسی بودن	mít ruku v něčí kapse	nechat se od někoho živit
39	دستش به دهنش می رسه	dosáhnout si rukou do pusy	mít se dobře
40	از هر دست بدی با همون دست پس می گیری	ruka, která dává, také bere	každý skutek se ti vrátí

V případě (22) *plácnout někoho přes ruku* existuje opačný frazém: *být plácnutý přes ruku* s významem být podveden.

České frazémy	
1	dát za někoho ruku do ohně
2	nehnout ani rukou/ prstem pro někoho
3	požádat někoho o ruku
4	hod' do moře člověka, který má štěstí, a vrátí se ti s perlou v ruce

5	svázat něčím ruce
6	láska někdy nařizuje s holí v ruce
7	láska ruce spoutává
8	pomocnou dlaň najdeš vždy na konci své ruky
9	mávat nad něčím rukou
10	Podej čertu prst a hned chytí celou ruku
11	být živ z ruky do úst
12	jednou rukou dávat a druhou brát
13	ruka ruku myje
14	mít čisté ruce
15	studené ruce, horké srdce
16	ruka nedělá kluka
17	čtyři ruce víc udělají než dvě
18	co se dá, to se z ruky nevydá
19	žít z ruky do huby
20	už je ruka v rukávě
21	potřebovat pevnou ruku

3.4 Oko

Oko je okno do světa, čerpáme z něj nejvíce informací z okolního světa a je nejdůležitějším orgánem pro vnímání a poznávání okolí. Je spojeno s vhladem do nitra a s poznáním.

Frazémy identické:

	České frazémy	Perské frazémy
--	---------------	----------------

		Persky	Doslovný překlad
1	nezamhouřit oči celou noc	چشم روی هم نگذاشتن	nezamhouřit oko celou noc
2	přimhouřit nad něčím oči	چشم روی چیزی بستن	zavřít nad něčím oko
3	bít moc do očí	خیلی تو چشم بودن	bít moc do očí
4	být stále na očích	جلوی چشم بودن	být stále na očích
5	číst někomu něco z očí	از چشمهای کسی خواندن	číst někomu něco z očí
6	hltat něco očima	با چشم چیزی را قورت دادن	hltat něco očima
7	chodit s otevřenýma očima	با چشم باز کاری کردن	dělat s otevřenýma očima
8	lhát někomu do očí	در چشم کسی دروغ گفتن	lhát někomu do očí
9	mít stále něco před očima	همیشه چیزی را جلوی چشم داشتن	mít stále něco před očima
10	moci někomu koukat do očí	توانستن در چشم کسی نگاه کردن	moci někomu koukat do očí (svědomí)
11	otevřít někomu oči	چشم کسی را باز کردن	otevřít někomu oči
12	zmizet z očí	از جلوی چشم کسی گم شدن	zmizet z očí
13	oko do srdce okno	چشم دریچه قلب بودن	oko do srdce okno
14	jednooký mezi slepými králem	در شهر کورها یکچشم پادشاه است	jednooký mezi slepými králem
15	být světlo něčích očí	نور چشم کسی بودن	být světlo něčích očí
16	nevěřit svým očím	به چشمان خود اطمینان نکردن	nevěřit svým očím
17	dělat něco jen od oka	چشمی انجام دادن	dělat něco jen od oka

18	blýská se mu v očích	چشم کسی برق زدن	dívat se na něco s chutí, s radostí
19	zavírat před něčím oči	چشم روی چیزی بستن	nevšímat si
20	být trnem v oku	خاری در چشم بودن	být trnem v oku

Ve frazému (7) dochází ke změně slovesa. Místo slovesa *chodit* se používá *dělat*.

Frazémy sémanticky ekvivalentní:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	šlápnout někomu na kuří oko	پا روی دم کسی گذاشتن	šlápnout někomu na ocas
2	klesnout v něčích očích	از چشم کسی افتادن	vypadnout někomu z očí
3	klopit oči	سر یا نگاه پایین انداختن	klopit zrak
4	nechat na něčem/někom oči	چشم از کسی / چیزی برنداشتن	nesundat z někoho oči
5	probodávat někoho očima	با زبان زخم زدن	probodávat někoho jazykem
6	Sejde z očí, sejde z mysli	از دل برود هرآنکه از دیده برفت P	sejde z očí, sejde ze srdce
7	co oči nevidí, to srdce nebolí	چیز که چشم نبیند دل نمی خواهد	co oči nevidí, to srdce nechce
8	opatrovat něco jako oko v hlavě	از کسی چون چشم خود مراقبت کردن	starat se něco jako o své oči
9	oko za oko, zub za zub	چشم در مقابل چشم	oko za oko
10	viset někomu očima na rtech	چشم به دهان کسی بودن	viset někomu očima na ústech

11	nechodit někomu na oči	جلوی چشم کسی نبودن	nebýt někomu na očích
----	------------------------	--------------------	-----------------------

Ve frazému (1) šlo o změně části těla, místo *kuří oko* se v perštině používá *ocas*. Stejně v (3) se místo *očí* používá *zrak* nebo *hlava*. Dokonce v čísle (5) se místo *oči* používá *jazyk*. V případě (6) hraje roli *srdce* a ne *mysl*, z čehož se dá znovu odvodit, že *srdce* a *cit* vnímaný *skrze srdce* je důležitější, než *mysl* a *myšlenky*.

Ve frazému (2) místo slovesa *klesnout* máme v perštině *vypadnout*, stejně v (7) se místo spojení *srdce nepálí* používá *srdce nechce*.

Ve frazému (9) *Oko za oko, zub za zub* existuje krátký ekvivalent *oko za oko*.

Frazémy homonymní (falešní přátelé):

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Překlad perského významu
1	hodit po někom okem	چشم انداختن	zběžně si prohlédnout
2	mít hladové oči	چشم گرسنه داشتن	být skrblick
3	padnout někomu do oka	به چشم کسی آمدن	stát se terčem pozorností
4	vidět něco jinýma očima	با چشم دیگر دیدن	něco/někdo pro mě vypadá odlišně

Frazémy neekvivalentní:

Perské frazémy

	Perský	Doslovný překlad	Význam
1	چشم از جهان بستن	zavřít oči před světem	zemřít
2	چشم امید داشتن	mít nadějně oči	mít naději
3	چشم به راه بودن	mít oči na cestě	nedočkavě vyhlížet
4	چشم کسی به راه سفید شدن	mé oči zbělely na cestě	trápila jsem se čekáním
5	چشم روشنی آوردن	přinést něco co rozzáří oči	přinést dárek
6	چشم و همچشمی کردن	srovnávat něčí oči	srovnávat se s někým
7	قدم بر چشم گذاشتن	šlápnut někomu na oči	navštívit někoho
8	عقل مردم به چشمشان است	Lidský rozum je v očích	Lidé věří tomu, co vidí
9	چشم به دنبال چیزی داشتن	mít oči za něčím	chtít něco
10	چشم دل باز کردن	otevřít oči v srdci	lépe vnímat
11	ز هر چشم گرفتن	podívat se na někoho jedovatě	vystrašit někoho
12	چشم کسی چهارتا شدن	ze dvou očí se staly čtyři	vytřeštit zrak
13	چشم نداشتن برای دیدن کسی یا چیزی	nemít oči pro něco	nechtít něco/někoho vidět
14	نمیتوان به کسی گفت بالای چشمش آبروست	nedá se mu ani říct, že má nad očima obočí	je přecitlivělý
15	دود به چشم کسی رفتن	dostat kouř do očí	odnést důsledek něčeho
16	چشم کسی شور بودن	mít slané oči	způsobovat něco zlého
17	چشم پاک بودن	být „čistooký“	mít čisté úmysly
18	چشم کسی به در خشک شدن	mé oči uschly na dveřích	nedočkal jsem se

19	میخواست ابرویش را بردارد چشمش را هم زد کور کرد	chtěl mu upravit obočí, ale vypíchnul mu oči	pokazit něco
20	لیلی را از دریچه چشم مجنون باید دید	Musíš vidět Lejlu Madžnunovýmá očima ³	krása je relativní
21	کور از خدا چی می خواهد دو چشم بیبا	Co chce slepec od boha? Dvě zdravé oči	je zřejmé, co je potřeba
22	گفت چشم تنگ دنیا دوست را یا قناعت پر کند یا خاک گور	oči chamtivého člověka nasytí jen skromnost, nebo hlína	chamtivý člověk se musí naučit skromnosti nebo ho chamtivost zabije
23	چشمش هزار کار می کنه که ابروش نمیدونه	Jeho oči dělají tisíc věcí, o nichž obočí nic netuší	je chytrý a zákeřný
24	چشم دیدن کسی را نداشتن	nemít oči pro někoho	nenávidět někoho
25	چشم بد داشتن	mít špatné oko	mít špatné úmysly

České frazémy	
1	být na jedno oko slepý a na druhé nevidět
2	dělat něco jen na oko
3	mít oko z Kašparovy krávy
4	spát na jedno oko
5	dívat se novými očima
6	mezi čtyřma očima
7	jednat z očí do očí

³ *Madžnun* je legendární postava z milostné básně *Leili o Madžnun* od světoznámého básníka Nizámí Gandžavího. Jedná se o milostný příběh s tragickým koncem.

8	mít oči jen pro někoho
9	dary zaslepují oči
10	do očí bratr, za zády had
11	láska je jednooká ale nenávisť je slepá
12	strach má velké oči
13	jako by mu z oka vypadl
14	lounout po někom očima
15	zbyly mu jen oči pro pláč
16	mít klapky na očích

3.5 Noha

Nohy jsou spojeny s pohybem a přemísťováním, stabilitou a samostatností.

Frazémy identické:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	být jednou nohou v hrobě	یک پای کسی لب گور بودن	být jednou nohou u hrobu
2	být na nohách	روی پا بودن	být na nohách
3	přehodit nohu přes nohu	پا روی پا انداختن	přehodit nohu přes nohu (nic nedělat)
4	padnout někomu k nohám	به پای کسی افتادن	padnout někomu k nohám
5	postavit se na vlastní nohy	روی پای خود ایستادن	postavit se na vlastní nohy
6	cítit pod nohama pevnou půdu	پا روی زمین محکم داشتن	mít pod nohama pevnou půdu

7	dupat nohama	پا بر زمین کوفتن	dupat nohama
8	jít kam ho nohy vedou	رفتن جایی که پا ببرند	jít kam nohy vedou

Ve frazému (2) se perská varianta používá ve dvou významech, jedna varianta je ekvivalent české a druhá varianta je ve významu být zdravý a schopný.

V případě (6) máme v perštině podobnou variantu, která zní *mé nohy jsou na zemi* a znamená být realistický a praktický.

Frazémy sémanticky ekvivalentní:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	vzít nohy na ramena	دم خود را روی کول گذاشتن	vzít ocas na ramena
2	klást někomu něco k nohám	به پای کسی چیزی ریختن	nalévat někomu něco k nohám
3	skočit do něčeho rovnýma nohama	جفت پا در چیزی پریدن	skočit do něčeho s nohama u sebe
4	motat se někomu pod nohama	به پر و پای کسی پیچیدن	motat se někomu kolem nohou
5	kulhat na obě nohy	یک پای چیزی لنگیدن	kulhat na jednu nohu
6	šlapat si po štěstí	پا به بخت خود زدن	kopat si nohou do svého osudu
7	dráždit hada bosou nohou	پا روی دم کسی گذاشتن	šlapat nohama na něčí ocas

Ve frazému (1) dochází ke změně části těla, v perštině se používá *ocas* místo *nohy*.

V případech (2) dochází ke změně slovesa, stejně jako ve frazému (6). Ale v (5) se v perštině používá *kulhá na jednou nohu* místo *na obě nohy*.

V (7) je změna větší ale význam je stejný. Jde o změnu slovesa *dráždit* na *šlapat* a dále o odlišný předmět.

Frazémy neekvivalentní:

Perské frazémy			
	Persky	Doslovný překlad	Význam
1	این پا و آن پا کردن	přenášet váhu z nohy na nohu	přešlapovat, váhat před něčím
2	پابوس کسی رفتن	jít políbit někomu nohy	uctivě přivítat
3	پا در کفش کسی کردن	obout si něčí boty	lézt někomu do zelí, strkat nos do něčích záležitostí
4	پا از گلیم خود درازتر کردن	vyšlápnout mimo svůj koberec	překročit vlastní stín, hranice
5	مرغ یک پا دارد	kuře má jednu nohu	je tvrdohlavý, stojí si za svým
6	پای کسی را از جایی کوتاه کردن	zkrátit něčí nohu	vykázat někoho
7	پا پیش گذاشتن	udělat krok vpřed	začít s něčím, být v něčem první
8	پا کج گذاشتن	klást nohu nakřivo	dělat něco špatného
9	پا روی حق گذاشتن	klást nohu na (pošlapat) spravedlnost	chovat se neférově
10	پابند شدن	mít nohu připoutanou k někomu/něčemu	být někomu zavázán, něčemu oddán
11	پای کسی پیش نرفتن	něčí nohy nemohou jít vpřed	nebýt si něčím jistý
12	پیش پا افتاده بودن چیزی	být pohozen u nohou	nebýt důležitý

13	راه پیش پا گذاشتن	postavit někomu cestu před nohama	poradit někomu
14	برپا کردن چیزی	postavit něco na nohy	založit, začít
15	پایی شدن	sledovat něčí nohy	být zvědavý
16	پاگشا کردن	pustit něčí nohy	pozvat někoho poprvé domů
17	به پای کسی رسیدن	stačit něčím nohám	dokázat totéž
18	پشت پا زدن به چیزی	kopnout se do Achillovy paty	pokazit něco, promarnit příležitost
19	پا در هوا بودن	být nohama ve vzduchu	nevědět, co dělat
20	پا در گل ماندن	zůstat nohama v blátě	být v bezvýchodné situaci, zabřednout do bláta
21	پایکوبی کردن	cupitat nohama	tancovat, slavit
22	سر از پا نشناختن	nerozeznat hlavu od paty	být nadšený, vzrušený
23	دو پا داشت دوپا قرض کرد به فرار	Měl dvě nohy, půjčil si další dvě a utekl	Rychle zmizel
24	پا به پای کسی کاری کردن	pracovat nohama někomu na nohách	pracovat stejným tempem jako někdo druhý
25	تهی پای رفتن به از کفش تنگ	Je lepší chodit bos než v těsných botách	Je lepší nemít nic než něco špatného, nepříjemného
26	زیر پا کسی نشستن	sedět pod něčíma nohama	chtít někoho přemluvit, přesvědčit
27	زیر پا خالی کردن	vzít někomu půdu pod nohama	zradit někoho, nechat někoho ve štychu

28	زیر پا گذاشتن	pošlapat nohama něco	pošlapat něčí práva
29	پا پس کشیدن از چیزی	přitáhnout si nohu	odevzdat, opustit

České frazémy	
1	žít na volné noze
2	dát si nohu za krk
3	žít na vysoké noze
4	kdo nemá v hlavě, musí mít v nohách
5	mít obě nohy levé
6	ještě nedosedl na koně a už dupe nohama
7	lež má krátké nohy, daleko nedojde
8	lež má krátké nohy, pravda ji dohoní
9	nešlápni nikomu na nohu natož na kuří oko
10	trhnout si nohou

3.6 Ústa

Frazémy identické:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	dát si ústa na zámeček	قفل به دهان زدن	dát si ústa na zámeček
2	vložit někomu něco do úst	حرف در دهان کسی گذاشتن	vložit někomu řeč do úst
3	zavřít někomu ústa	دهان کسی را بستن	zavřít někomu ústa

4	zůstat s otevřenými ústy	با دهان باز ماندن	zůstat s otevřenými ústy
5	tečou mu sliny z úst	آب از دهان کسی راه افتادن	tečou mu sliny

Frazémy sémanticky ekvivalentní:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Perský	Doslovný překlad
1	nést se od úst k ústům	دهان به دهان شدن	být nesen od úst k ústům
2	říct jedněmi ústy	یک صدا گفتن	říct jedním hlasem
3	vyletět z úst	از دهان پریدن	vyskočit z úst
4	teče mu mléko po bradě	دهان کسی بوی شیر دادن	ústa mu smrdí po mléce

V případě (2) máme v české variantě části těla, ale v perské variantě místo *ústa* používáme *hlas*.

Ve frazému (3) se sloveso *vyletět* mění na *vyskočit*, v (4) jsou v perské variantě použita *ústa* místo *brady* a sloveso *smrdět* na místo *téct*.

Frazémy neekvivalentní:

Perské frazémy			
	Perský	Doslovný překlad	Význam
1	دهان کجی کردن به چیزی	křivit na někoho ústa (ušklibat se)	dělat ksichty
2	بد دهنی کردن	dělat špatná ústa	mluvit neslušně, ošklivě

3	با حلوا دهان شیرین نمی شود	voláním „halwa halwa“ si neosladiš ústa	je třeba činů, místo řečí
4	لقمه گنده تر از دهان برداشتن	vzít si větší sousto, než ústa mohou sníst	přecenit své síly
5	جلوی آب رودخانه را همیشه گرفت جلوی دهان مردم را همیشه گرفت	můžeme zastavit vodu v řece, ale nemůžeme ucpat lidem ústa	pomlouvám nelze zabránit
6	گربه روغن می خوره بی بی دهن من را بو میکنه	kočka žere sádlo, babička čichá k mým ústům	být vším vinen
7	آش نخورده و دهن سوخته	nedojedaná polévka, spálená ústa	nést následky za něco, co člověk neprovedl
8	علف باید به دهن بزى شیرین باشه	tráva musí kozím ústům chutnat sladce	záleží na něčím názoru, ne na mém
9	به دهان کسی مزه کردن	něco chutná někomu v ústech	něco se mu líbí
10	دهن کسی لُق بودن	jeho ústa nedrží pevně	neudrží tajemství
11	حرف گنده تر از دهن زدن	říkat věci větší než něčí ústa	dovolovat si, být drzý, být starý mladý (o dítěti)
12	شکر دهان بودن	být „cukroustý“	být zábavný
13	دهان دره کردن	dělat ústy údolí	zívát

České frazémy	
1	kdo si nechce hubu spálit, musí mlčet nebo chválit
2	říct něco na plnou pusu
3	lže, až se mu od pusy práší

4	pečení holubi létají do huby
5	mazat někomu med kolem pusy
6	mít nevymáchanou hubu
7	huba mu jede jako kolovrat
8	dostat přes hubu
9	plechová huba
10	sušit hubu

3.7 Jazyk

Frazémy identické:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	kousnout se do jazyka	زبان گاز گرفتن	kousnout se do jazyka
2	mít něco na jazyku	چیزی نوک زبان داشتن	mít něco na jazyku
3	mít ostrý jazyk	زبان تیز داشتن	mít ostrý jazyk
4	mít s někým společný jazyk	با کسی یک زبان بودن	mít s někým společný jazyk
5	rozvázat někomu jazyk	زبان کسی را باز کردن	rozvázat někomu jazyk
6	mít jedovatý jazyk	زبان نیشدار داشتن	mít jedovatý jazyk
7	dát jazyk na zámek	دهان خود را قفل زدن	zamknout jazyk

Frazémy sémanticky ekvivalentní:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	mít jazyk z hadích ocásků	زبانی چون نیش مار داشتن	mít jazyk rozeklaný jako had
2	držet jazyk za zuby	زبان به دهان گرفتن	držet jazyk v ústech
3	co na srdci to na jazyku	دل و زبان یکی بودن	mít propojené srdce s jazykem
4	rozvázal někomu jazyk	زبان کسی را باز کردن	otevřít někomu jazyk

Ve frazému (1) místo výrazu *hadí ocásek* v perštině používáme *rozeklaný jazyk*. Ve frazému (2) *držet jazyk za zuby* se místo zubů používají ústa. A v případě (3) je tvar frazému odlišný, ale význam je stejný.

Frazémy neekvivalentní:

Perské frazémy			
	Perský	Doslovný překlad	Význam
1	زبان کسی را موش خوردن	myš snědla něčí jazyk	mlčí
2	زبان دراز بودن	být „dlouhójazyčný“	odmlouvat
3	زبان نفهم بودن	nerozumět jazyku	dělat si co chci
4	سر زبانها افتادن	něco padá na špičku jazyků	něco je předmětem klepů, drbů, pomluv
5	زبان کسی مو درآوردن	na jazyku mi vyrostly chlupy	opakoval jsem to nesčetněkrát
6	همدلی از همزبانی بهتر است	soucit je lepší než společná řeč	soucit je lepší než společná řeč

7	زبان سرخ سر سبز می دهد بر باد	červený jazyk pošle do větru zelenou hlavu	nevhodná řeč může způsobit velké potíže
8	زبان خوش مار را از لانه اش بیرون می کشد	dobrý jazyk vyžene hada z doupěte	ten, kdo umí mluvit k lidem je přesvědčivý
9	زخم زبان از زخم شمشیر بدتر است	rána způsobená jazykem je horší než rána od meče	slovem lze ublížit více než zbraní
10	زبان بریده به کنجی نشسته صمم بک به از کسی که نباشد زبانش اندر حکم	člověk s vyříznutým jazykem sedící tiše v koutě je lepší než ten, který svůj jazyk neovládá	mluviti stříbro, mlčeti zlato

České frazémy	
1	mít na jazyku med a v srdci jed
2	mít jazyk na vestě
3	mít hbitý jazyk
4	zlí jazykové tvrdí že...
5	šlapat si na jazyk
6	Jazyk nechávej doma a uši venku
7	Jazyk bez kostí, ale kosti láme
8	Laskavá řeč jazyku neublíží
9	plete se mu jazyk
10	mít dřevěný jazyk
11	otírat si o někoho jazyk

3.8 Ucho

Frazémy identické:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	smát se od ucha k uchu	تا بناگوش خندیدن	smát se od ucha k uchu
2	červenat se až po uši	تا بناگوش سرخ شدن	červenat se až po uši
3	špicovat uši	گوش تیز کردن	špicovat uši

Frazémy sémanticky ekvivalentní:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	pouštět něco jedním uchem tam a druhým ven	از این گوش در از آن گوش دروازه	jedno ucho je dveřmi, druhé branou
2	být v něčem až po uši	تا گردن در چیزی فرو رفتن	být v něčem až po krk
3	kázat hluchým uším	به گوش خر روضه خواندن	kázat oslům do ucha
4	zdi mají uši	دیوار گوش داره، موش گوش داره	ve zdi jsou myši a myši mají uši
5	zapsat si něco za uši	آویزه گوش کردن	pověsit si něco na uši

Ve frazému (2) místo uši v perštině používáme krk. V případě (3) osel představuje hlupáka, podobně jako v češtině, takže nerozumí tomu, co se mu řekne, a dělá si, co chce.

Frazémy neekvivalentní:

Perské frazémy			
	Perský	Doslovný překlad	Význam
1	گوش دادن	dávat ucho	poslouchat
2	آب در گوش کسی کردن	nalít někomu do uší vodu	podvádět někoho, oklamat někoho
3	اگر پشت گوش دیدی ... هم دیدی	uvidíš to až si pohlédneš za ucho	nikdy to už neuvidíš
4	گوش شیطان کر	at' d'áblový uši ohluchnou!	chraň bůh! (odvrácení něčeho zlého)
5	گوش کسی را بریدن	uříznout někomu uši	potrestat někoho
6	گوش کسی را پر بودن	mít ucpané uši	nevnímat něco notoricky známého
7	گوش با کسی بودن	jsou tvé uši se mnou?	posloucháš mě?
8	گوش به زنگ بودن	mít uši u zvonku	čekat na něco
9	پنبه از گوش بیرون آوردن	vyndej si bavlnu z uší!	nepřemýšlej takto! (varování)
10	پشت گوش انداختن	hodit něco za ucho	odkládat něco
11	به گوش کسی خواندن	zpívat do něčích uší	přemlouvat někoho
12	گوش کسی سنگین بودن	mít těžké uši	být nedoslýchavý

České frazémy	
1	nežeň se očima, ale ušima
2	sedět si na uších
3	svěsit uši

4	poslouchat na půl ucha
5	dát někomu za uši

3.9 Krev

Frazémy identické:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	být jedná krve	همخون بودن	být jedné krve
2	být chladnokrevný	خون سرد بودن	být chladnokrevný
3	mít něco v krvi	تو خون کسی بودن	mít něco v krvi
4	mít krev před očima	خون جلوی چشم کسی را گرفتن	mít krev před očima
5	ronit krvavé slzy	خون گریه کردن	srdceryvně brečet, hluboce se trápit
6	mít na rukou krev	دست کسی به خون آلوده بودن	mít ruku špinavou od krve

Frazémy homonymní (falešní přátelé):

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Překlad perského významu
1	pít někomu krev	خون کسی را مکیدن	vysávat někoho, využívat někoho
2	být z masa a krve	از گوشت و خون بودن	být ze stejné rodiny

Frazémy neekvivalentní:

Perské frazémy			
	Perský	Doslovný překlad	Význam
1	خونش پای خودش است	je zodpovědný za svou krev	nést si následky
2	کارد می زدی خونش در نمی آمد	když ho bodneš, neteče z něj krev	je velmi naštvaný
3	خون کسی رو در شیشه کردن	nalít něčí krev do sklenice	mít někoho v hrsti, ovládat někoho
4	خوش کسی به جوش آمدن	mít vařící krev	být naštvaný
5	خون کسی از بقیه رنگین تر بودن	mít červenější krev	být lepší než druzí
6	خون را با خون نباید شست	krev se nesmí mýt krví	není dobré se mstít
7	نان در خون زدن و خوردن	namočit chléb do krve a jíst	nebýt schopen se radovat kvůli velké bolesti / trápení
8	خون خود را کثیف کردن	nepošpiň svou krev	nezlob se kvůli maličkosti

České frazémy	
1	krev není voda
2	mít modrou krev
3	brodit se v krvi
4	být krev a mléko
5	potit krev
6	krev mu tuhla v žilách

3.10 Krk

Frazémy identické:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	být v něčem až po krk	تا گردن توی چیزی فرو رفتن	topit se v něčem až po krk
2	dát za něco krk	برای چیزی گردن دادن	dát na něco krk
3	mít něco/někoho na krku	به گردن داشتن	mít něco na krku
4	šlapat někomu na krk	پا روی گردن کسی گذاشتن	šlapat někomu na krk

Frazémy sémanticky ekvivalentní:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	viset někomu na krku	به کسی آویزان شدن	viset na někom
2	živit několik hladových krků	سیر کردن چند شکم گرسنه	živit několik hladových žaludků

Frazémy neekvivalentní:

	Perské frazémy		
	Perský	Doslovný překlad	Význam
1	گردن کج کردن	mít krk nakřivo	být servilní

2	کاسه و کوزه گردن کسی شکاندن	rozbít někomu nádobí o krk	hodit chyby na někoho
3	چیزی را به گردن گرفتن	vzít si něco na krk	vzít něco na sebe, na svá bedra (např. zodpovědnost)
4	گردن کلفت بودن	být „tlustokrký“	dovolovat si na ostatní
5	گردن باریک داشتن	být „tenkokrký“	být ušlápnutý
6	طوق بر گردن انداختن	uvázat provaz někomu na krk	podřídít si někoho
7	فرزند کسی نمی کند فرزندی گر طوق طلا به گردنش بر بندی	cizí dítě nebude tvé ani když mu dáš zlatý řetízek kolem krku	cizímu člověku se nezavděčíš
8	گنه کرد در بلخ آهنگری به شوشتر زدند گردن مسگری	kovář v Balchu spáchal zločin, v Šuštaru byl popraven kovotepec	odnést něco za někoho jiného

České frazémy	
1	bát se o krk
2	mít nůž na krku
3	jít někomu po krku

3.11 Prst

Frazémy identické:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad

1	Obtočit si někoho kolem prstu	کسی را رو انگشت چرخاندن	Obtočit si někoho kolem prstu
---	-------------------------------	-------------------------	-------------------------------

Frazémy sémanticky ekvivalentní:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	vidět v něčem prst osudu	دست سرنوشت ...	vidět v něčem ruku osudu
2	utéct mezi prsty	از دست کسی فرار کردن	utéct přes ruku
3	namočit si prst do něčeho	دست خود را به چیزی آلوده کردن	namočit si ruku do něčeho
4	mít v něčem prsty	در کاری دست داشتن	mít v něčem ruku

Ve frazému (1) se v perštině místo *prstu* používá *ruka*, stejně v případě (3) a (4). Frazém (4) *mít v něčem prst* může mít v perštině vulgární význam.

Frazémy homonymní (falešní přátelé):

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Překlad perského významu
1	Vložit někomu prst do rány	انگشت روی زخم گذاشتن	trápit někomu, přitížit někomu

Frazémy neekvivalentní:

Perské frazémy

	Perský	Doslovný překlad	Význam
1	کس نخارد پشت من جز ناخن انگشت من	nikdo mi nepoškrábe záda, jen mé nehty	musím si pomoci sám
2	انگشت به دهان ماندن	zůstat s prstem v ústech	být v úžasu, mít ústa dokořán
3	انگشت نما شدن	být ten, na koho se ukazuje prstem	být nechvalně známý
4	انگشت گذاشتن روی چیزی	položít prst na něco	vybrat si něco
5	پنج انگشت با هم برادرند برابر نیستند	pět prstů jsou bratři, ale nejsou stejní	lidé jsou rovnocenní ale nejsou stejní
6	انگشت در سوراخ زنبور کردن	strkat prst do včelího úlu	intrikovat proti někomu nebezpečnému

České frazémy	
1	být za pět prstů
2	mít dlouhé prsty
3	ani prstem pro někoho nehnout
4	mít na každém prstu deset
5	Dívat se na něco/někoho skrz prsty
6	vycucat si z prstu

3.12 Zuby

Frazémy identické:

České frazémy	Perské frazémy

		Persky	Doslovný překlad
1	brousit si zuby na něco	دندان تیز کردن برای چیزی	brousit si zuby pro něco
2	darovanému koni na zuby nehleď	اسب پیشکشی دندانش را نمی شمارند	darovanému koni na zuby nehledíme
3	být po zuby ozbrojen	تا دندان مسلح بودن	být po zuby ozbrojen
4	držet se zuby a nehty	با چنگ و دندان نگه داشتن	držet se zuby a nehty

Ve frazému (2) došlo ke gramatické změně, namísto rozkazovacího způsobu používáme přítomný čas.

Frazémy sémanticky ekvivalentní:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	vycenit zuby	دندان نشان دادن	ukázat zuby

Frazémy neekvivalentní:

Perské frazémy			
	Perský	Doslovný překlad	Význam
1	هر آنکس که دندان دهد نان دهد	kdo dává zuby, dává chléb	vše pochází od boha
2	به دندان کشیدن	nosit někoho v zubech	starat se o někoho (dlouho a těžce)
3	دندان به جگر گذاشتن	položit zuby na játra	vydržet, být trpělivý

4	پاسخ دندان شکن دادن	dát odpověď, která rozbije někomu zuby	zavřít někomu ústa, porazit někoho
5	دندان گرد بودن	být „kulatozubý“, mít kulaté zuby	být chamtivý
6	گرهی که با دست باز میشه با دندان باز نمیکنند	uzel, který můžeš rozvázat rukama neotvírej zuby	neřeš věci zbytečně složitě

České frazémy	
1	mít něčeho plné zuby
2	dát si něco na zub

3.13 Nos

Frazémy identické:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	dělat něco někomu pod nosem	زیر دماغ کسی کاری کردن	dělat něco někomu pod nosem

Frazémy sémanticky ekvivalentní:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	nevidět si na špičku nosu	فقط نوک دماغش را میبیند	vidět si jen špičku nosu

2	mít nos na něco	دماغش خوب کار می کنه	mít fungující nos
3	nosit nos nahoru	دماغ بالا دادن	dát nos nahoru

Ve frazému (1) je doslovný překlad opačný, ale význam je přesto stejný.

V případě (3) dochází k záměně slovesa, místo *nosit* se v perské variantě používá sloveso *dát*.

Frazémy neekvivalentní:

Perské frazémy			
	Perský	Doslovný překlad	Význam
1	دماغش را بگیري جاناش در میروود	když ho chytíš za nos, zemře	je hodně slabý
2	دماغ کسی سوختن	mít spálený nos	být zahanben
3	دماغش چاق است	mít tlustý nos	mít se dobře
4	از دماغ فیل افتاده	vypadnout slonovi z nosu	povyšovat se
5	دماغ کسی را به خاک مالیدن	otřít někomu nos o zem	porazit někoho

České frazémy	
1	chytit se za nos
2	ohrnovat nos nad něčím
3	dělat dlouhý nos
4	jít za nosem
5	nevydělat si ani na suché z nosu
6	prohrát nos mezi očima
7	mávat někomu něčím před nosem

8	zapřít nos mezi očima
9	dávat si do nosu
10	něco mu přeletělo přes nos
11	vodit někoho za nos
12	ujet před nosem
13	utřít někomu nos
14	strkat nos do něčeho

3.14 Kůže

Frazémy identické:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	mít hroší kůži	پوست کلفت بودن	mít tlustou kůži
2	pocítit na vlastní kůži	با پوست و گوشت خود تجربه کردن	pocítit na vlastní kůži a maso

Frazémy homonymní (falešní přátelé):

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Překlad perského významu
1	sedřít z někoho kůži	پوست کندن از کسی	dát někomu za vyučenou, potrestat někoho

Frazémy neekvivalentní:

Perské frazémy			
	Perský	Doslovný překlad	Význam
1	در پوست خود ننگجیدن	nevejít se do své kůže	být velmi natěšený
2	پوست انداختن (رنج کشیدن)	svléknout se z kůže	trápit se
3	آب زیر پوست رفتن	mít vodu pod kůží	vypadat zdravě
4	پوست خرس نزده را می فروشد	prodat kůži neuloveného medvěda	slibovat dopředu něco, co není jisté
5	گذر پوست به دباغخانه می افتد	každá kůže se nakonec dostane do koželužny	na každého jednou dojde
6	مار پوست خودش را ول میکنه خوی خودش رو نه	had si svlékne kůži, ale své chování nezmění	lidé se v základu nemění

České frazémy	
1	dostat se pod kůži
2	být v něčí kůži
3	bát se o svou kůži
4	nebýt ve své kůži
5	zachránit si vlastní kůži
6	moci vyletět z kůže

3.15 Kost

Frazémy identické:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	být kost a kůže	پوست و استخوان بودن	být kost a kůže
2	zmrzlý na kost	یخ زدن تا استخوان	zmrzlý na kost

Frazémy sémanticky ekvivalentní:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	vyváznout se zdravými kostmi	جان سالم بدر بردن	vyváznout se zdravou duší

Frazémy neekvivalentní:

	Perské frazémy		
	Perský	Doslovný překlad	Význam
1	کارد به استخوان رسیدن	nůž se dostal až na kost	nemohu už se dál trápit
2	استخوان در گلو داشتن	mít kost v hrdle	nemoci mluvit, projevovat svůj názor
3	استخوان ترکاندن	něčí kosti praskly	vyrůst
4	استخوان لای زخم گذاشتن	dát kost do rány	dát sůl do rány, trápit někoho
5	کاه پیش سگ استخوان پیش خر	seno před psa, kost před osla	páté přes deváté
6	قوم و خویش گوشت هم را می خورند اما استخوان هم را دور نمی اندازند	rodina jí své maso, ale nevyhazuje kosti	příbuzní si mohou navzájem ubližovat, ale nakonec se nezradí

České frazémy	
1	hodit někomu kost
2	promoklý na kost
3	tvrdý jako kost
4	cítit všechny kosti v těle
5	zpřerážet někomu kosti

3.16 Záda

Frazémy identické:

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Doslovný překlad
1	krýt někomu záda	پشت کسی را گرفتن	krýt někomu záda
2	obrátit se k někomu zády	به کسی پشت کردن	obrátit se k někomu zády
3	hrbit záda před někým	کمر خم کردن جلوی کسی	hrbit záda
4	bodnout někoho do zad	از پشت خنجر زدن	bodnout někoho do zad
5	pomlouvati někoho za něčími zády	پشت سر کسی حرف زدن	pomlouvati někoho za něčími zády

Frazémy sémanticky ekvivalentní:

České frazémy	Perské frazémy

		Persky	Doslovný překlad
1	mráz běhá po zádech	عرق سرد به پشت نشستن	studený pot sedí na zádech

Frazémy homonymní (falešní přátelé):

	České frazémy	Perské frazémy	
		Persky	Překlad perského významu
1	mít někoho za zády	کسی را پشت خود داشتن	mít podporu

Frazémy neekvivalentní:

Perské frazémy			
	Perský	Doslovný překlad	Význam
1	کس نخارد پشت من جز ناخن انگشت من	nikdo mi nepoškrábe záda, jen mé nehty	musím si pomoci sám
2	نه پشت دارم نه پشت	nemít záda ani pěsti	nemohu se bránit a nikdo mi nepomůže

České frazémy	
1	Dluh nosí lež na zádech
2	do očí bratr za zády had
3	vlézt někomu na záda

4	mít na zádech sedm křížků
---	---------------------------

4 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo srovnat frazémy obsahující části lidského těla v češtině a perštině. Bylo proto nutné shromáždit obsáhlý materiál z obou jazyků. Pro český jazyk představovaly hlavní zdroje frazémů *Slovník české frazeologie a idiomatiky* a *Idiomatika a frazeologie češtiny*. V případě perského jazyka byl hlavním zdrojem *Human Body in Persian Proverbs* a dále perská verze internetové stránky wikiquote.org. Práce si nekladla za cíl shromáždit vyčerpávající seznam všech frazémů, neboť takové úsilí je svým rozsahem mimo možnosti bakalářské práce. Místo toho jsem se snažila o zachycení reprezentativního vzorku frazémů v obou jazycích pomocí výběru frazémů z daných zdrojů. Je proto možné, že relativní četnosti jednotlivých částí těla v této práci neodpovídají přesně jejich zastoupení v jazyce, neboť nelze vyloučit statistickou chybu způsobenou výběrem. Jednotlivé frazémy byly uspořádány do kategorií podle částí těla podle četnosti jejich zastoupení v perském jazyce a dále podle sémantické příbuznosti – frazémy identické, sémanticky ekvivalentní, homonymní a neekvivalentní.

Specifickým problémem je míra shody. Z celkového počtu 690 frazémů je 127 identických (18,4%) a 92 sémanticky ekvivalentních (13,3%), to znamená, že celkem 219 frazémů (31,7%) se vyskytuje v obou jazycích. Přestože oba jazyky odděluje značná geografická vzdálenost, a přestože se jedná o jazyky z odlišných kulturně historických okruhů, tak je výsledná míra shody překvapivě vysoká. Zajímavým faktem je, že jsem během práce přišla na frazémy, u kterých se pro stejné poselství používá odlišná část těla. Např. české *Sejde z očí, sejde z mysli* a perské *Sejde z očí, sejde ze srdce*. Podrobná analýza příčin těchto odlišností je mimo rozsah této práce. Další zajímavou oblastí, která by si zasloužila samostatnou analýzu jsou frazémy homonymní, tzv. falešní přátelé (např. *nemít srdce*).

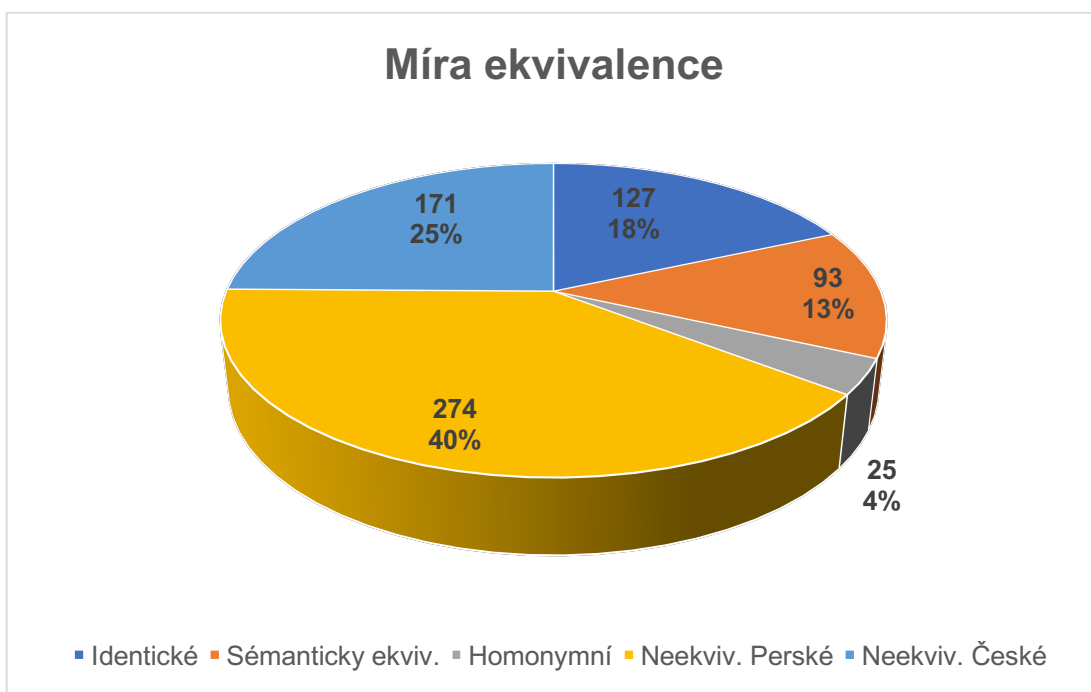
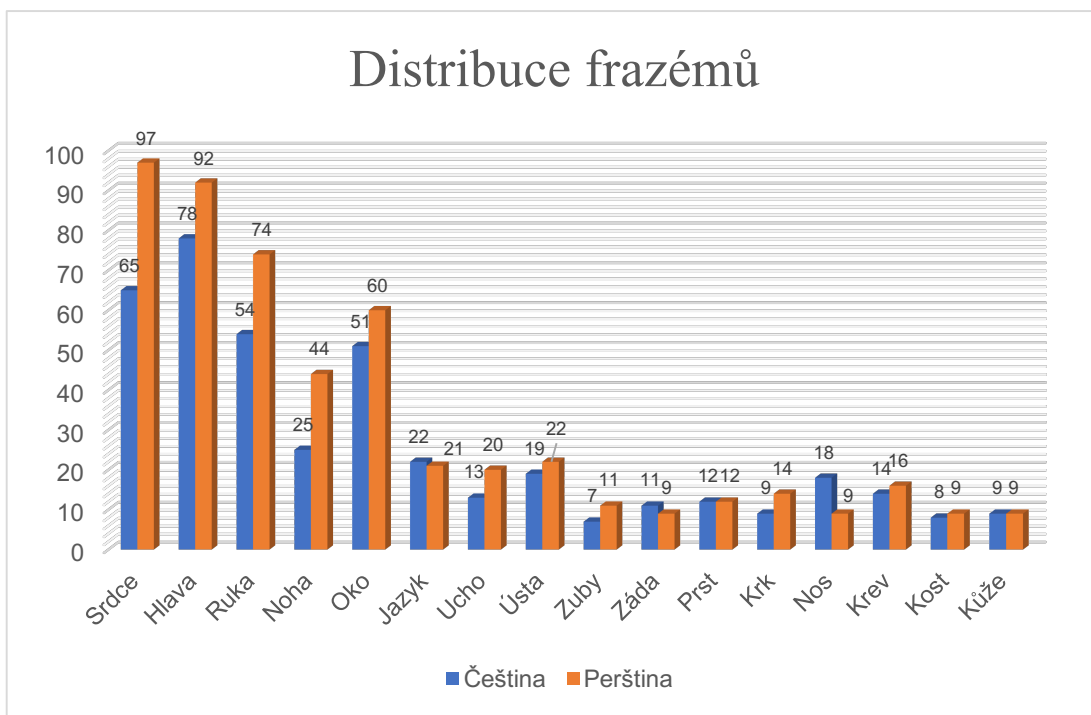
Vzhledem ke gramatické odlišnosti obou jazyků se práce zaměřuje především na sémantické odlišnosti. Mezi hlavní gramatické rozdíly patří tvorba některých častých slovních spojení. Zatímco perština v naprosté většině používá spojení *být + adjektivum* (např. být „horkohlavý“), tak čeština ve těchto situacích nejčastěji používá spojení *mít + objekt* (např. mít horkou hlavu).

Co se týče relativní četnosti, jsou jednotlivé části lidského těla zastoupeny odlišně. V češtině se nejčastěji vyskytují frazémy pro *hlavu* (18,8%), *srdce* (15,7%) a *ruku* (13,0%), zatímco v perštině je to *srdce* (18,7%), *hlava* (17,7%) a *ruka* (14,3%). Z uvedeného by se dalo usuzovat, že česká kulturní oblast je svým založením racionálnější, zatímco perská kulturní oblast je spíše emocionálnější.

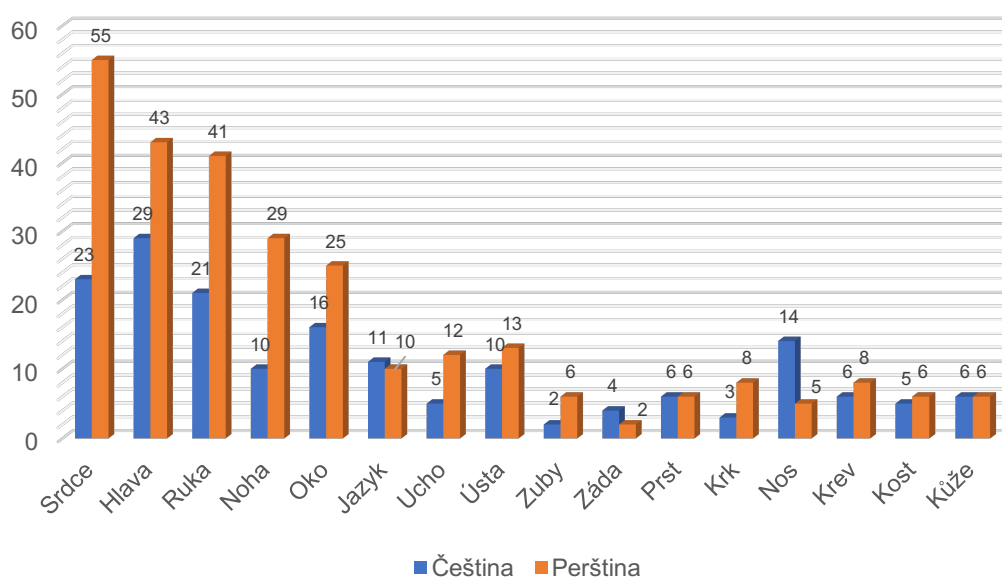
Zajímavý je fakt, že jsem téměř ve všech případech našla více frazémů perských než českých, až na jednu výjimku, kterou je *nos*. V případě nosu má co do absolutního počtu výskytu frazémů výrazně navrch čeština.

Dalším rozdílem je téměř neexistence českých frazémů pro některé části těla jako *střeva*, *obočí* nebo *pupík*. Vzhledem k absenci českých protějšků tyto frazémy práce neuvádí. S trochou nadsázky nicméně můžeme prohlásit, že perština obsahuje frazémy pro skoro všechny orgány. Může to být dáno dlouhou historií jazyka i oblíbeností perské poezie mezi lidmi.

5 Přílohy

Distribuce neekvivalentních frazémů

6 Seznam literatury

- BAHAR, Hadi (1991): Human body in Persian proverbs. Meryland: Bahar
- ČECHOVÁ, Marie et. al. (2000): Čeština, řeč a jazyk. Praha: ISV
- ČERMÁK, František (2007): Frazeologie a idiomatika česká a obecná. Praha: Karolinum
- ČERMÁK, František (2009 a): Slovník české frazeologie a idiomatiky: Přirovnání. Praha: Leda
- ČERMÁK, František (2009 b): Slovník české frazeologie a idiomatiky: Výrazy neslovesné. Praha: Leda
- ČERMÁK, František (2009 c): Slovník české frazeologie a idiomatiky: Výrazy slovesné. Praha: Leda
- ČERMÁK, František (2013): Základní slovník českých přísloví. Praha: Lidové noviny
- DEHKHODA, Ali Akbar (1984): Amsal o hekam. Tehran: Amirkabir
- KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek, RUSÍNOVÁ, Zdenka (2003): Příruční mluvnice češtiny. Praha: Lidové noviny
- BACHMANNOVÁ, Jarmila et. al. (2002): Encyklopedický slovník češtiny. Praha: Lidové noviny
- MACHEK, Václav (1997): Etymologický slovník jazyka českého. Praha: Lidové noviny
- MRHAČOVÁ, Eva (2000): Názvy částí lidského těla v české frazeologii a idiomatice. Ostrava: Ostravská univerzita
- SHAKI, Mansour (1963): Moderní perská frazeologie a konverzace. Praha: Státní pedagogické nakladatelství
- VANKOVÁ, Irena (2005): Co na srdci, to na jazyku. Praha: Karolinum
- VYSTRČILOVÁ, Darina (2002): Příruční slovník persko –český. Praha: Pche-PetroCHemEng
- VYSTRČILOVÁ, Darina (2017): Česko – perský slovník. Praha: Darina vystrčilová

ZAORÁLEK, Jaroslav (1996): Lidová rčení. Praha: Aurora

ZEMANOVÁ, Mírka (2008): *Co na srdci, to na Jazyku*. Brno: Computer press

Internetové zdroje:

https://fa.wikiquote.org/wiki/های_فارسی%80%8Cالمتل%80%8Cضرب

https://fa.wikipedia.org/wiki/های_ادبی%80%8Cرده:آرایه